

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Veronika Bubeníčková

Střet civilizací po 11. září 2001

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Veronika Bubeníčková**
Vedoucí práce: **Mgr. Tomáš Weiss, M. A.**
Oponent práce:
Datum obhajoby: **2010**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

BUBENÍČKOVÁ, Veronika. *Střet civilizací po 11. září 2010*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2010. 57 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Tomáš Weiss, M.A.

Klíčová slova

Huntington, střet civilizací, zlomové linie, příbuzné státy

Abstract

The bachelor thesis „The Clash of Civilizations after September 11, 2001“ examines whether the theses of Samuel Huntington in his work *The Clash of Civilizations* are still valid and up to date. It analyses the most severe conflicts in the world (considering the number of victims) in the time from the terrorist attack on World Trade Center in New York on September 11, 2001 until year 2008. The criteria of the analysis are based on the main ideas of the work, which were presented at the beginning of the work and subsequently subjected to professional criticism. This procedure was used to choose both the key theses and the method for their verification. The criteria are as follows: the criterium of presence of parties with different religions in the conflict, the criterium of presence of civilizationally related countries in the conflict and the criterium of the conflict occurring at Huntington's fault lines. Based on these criteria we have conducted an analysis of 16 conflicts in the world based on the statistics in SIPRI Yearbooks. The analysis concludes that Huntington's theses are not currently valid as the aforementioned criteria were valid only in 40 %, 31 % and 31 % cases respectively.

Keywords

Huntington, *The Clash of Civilizations*, fault lines, kin countries

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 16. května 2010

Veronika Bubeníčková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce, Mgr. Tomášovi Weissovi, za odborné vedení práce i cenné rady a tipy při konzultacích.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Veronika Bubeníčková

E-mail:

veronika.bubenickova@gmail.com

Semestr:

letní

Akademický rok:

2008/2009

Název práce:

Aplikace Huntingtonových tezí ze Střetu civilizací na vybrané události ve světě

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS, 2009/2010

Vedoucí bakalářského semináře:

Doc. PhDr. Jiří Vykoukal CSc.

Vedoucí práce (není povinné):

Mgr. Tomáš Weiss, M.A.

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Střet civilizací od Samuela Huntingtona je dle mého názoru jedinečné dílo. Autor v něm představuje ve své době (po konci Studené války) poměrně kontroverzní názor na další vývoj ve světě. Po uveřejnění jeho stanovisek se objevily reakce vyvracející jeho vize. Já se pokouším s větším časovým odstupem posoudit, do jaké míry odpovídají jeho předpovědi současné geopolitické situaci.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Cílem práce je zkoumat platnost tezí Samuela Huntingtona v jeho díle Střet civilizací pomocí jejich aplikace na vybrané události posledních let. Práce se snaží odpovědět na otázku, zda se v roce 1996 podařilo Samuelovi Huntingtonovi předejmut vývoj lidské civilizace z geopolitického hlediska, které jeho vize se naplňují a které se naopak vyvíjejí odlišným způsobem.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Dílo Samuela Huntingtona Střet civilizací (1996) se v otázkách vývoje lidské civilizace stalo kultovní knihou. Poukazuje na fakt, že zdroje konfliktů nebudou primárně ekonomické, ale především kulturní a ideologické. Za konkrétní místa, kde je potenciální vznik konfliktu nejpravděpodobnější, označuje hranice existujících civilizací. Huntingtonova geopolitická diagnóza bývá vnímána jako varování před novým nepřítelem Západu, jímž jsou muslimské společnosti.

Práce se orientuje na analýzu současných poměrů ve světě, které korespondují s Huntingtonovými tezemi. Sleduje konkrétní mezinárodní události a zkoumá, zda zde dochází k naplňování Huntingtonových argumentů a vizí, přičemž vychází primárně z díla Střet civilizací.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

- úvod
- pojem civilizace
 - o různá chápání pojmu
 - o zasazení Huntingtona do kontextu chápání civilizací
- představení díla *Střet civilizací*
 - použité argumenty
 - představení Huntingtonových vizí a závěrů
 - kritika díla
- formulace hypotéz a kritérií pro analýzu
- specifikace vybraných událostí pro ověřování hypotéz
- monitoring vybraných událostí
- ověřování hypotéz
- závěrečné shrnutí

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Brzezinski, Z. **Volba: globální nadvláda nebo globální vedení**

Huntington, S. **Střet civilizací**

Lacoste, Y. **Atlas géopolitique**

Nordberg, J. **Globalizace**

sborník **Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur.**

Šlachta, M. **Ohniska napětí ve světě**

Mezinárodní politika (periodikum)

Podpis studenta a datum

Veronika Bubeníčková, 19.6.2009

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

Úvod.....	9
1. Civilizace versus kultura	10
1.1 Zasazení Huntingtona do kontextu.....	11
2. Představení díla „Střet civilizací“	13
2.1 Civilizační dělení světa	13
2.2 Univerzální civilizace.....	15
2.3 Modernizace neznamená pozápádnění.....	16
2.4 Náboženství.....	17
2.5 Zlomové linie	18
2.6 Světový řád.....	19
2.7 Západ versus islám	20
3. Kritika díla Střet civilizací?.....	21
3.1 Determinace Huntingtona	21
3.2 Přílišná obecnost	22
3.3 Pojmová nejasnost a neprofesionálnost.....	22
3.4 Pochybné vymezení osmi civilizací	24
3.5 Nepřiměřený důraz na náboženství	25
3.6 Neznalost islámské kultury	26
3.7 Nejen islám má krvavé hranice	26
3.8 Civilizační konflikt.....	27
3.9 Nebezpečná zaujatost pro předem daný výsledek.....	29
3.10 Shrnutí kritiky	30
4. Analytická část práce	31
4.1 Cíl analýzy.....	31
4.2 Výběr kritérií pro validaci Huntingtonových tezí	31
4.3 Výběr kritérií pro volbu zkoumaných konfliktů	32
4.3.1 Výběr relevantních konfliktů	33
4.4 Analýza konfliktů dle kritérií 1 a 2	34
4.4.1 Alžírsko	34
4.4.2 Angola	35
4.4.3 Burundi.....	35
4.4.4 Súdán.....	36
4.4.5 Libérie	36
4.4.6 Uganda	37
4.4.7 Kolumbie.....	38

4.4.8 Afghánistán	39
4.4.9 Indie - Kašmír.....	41
4.4.10 Indie versus Pákistán.....	42
4.4.11 Srí Lanka	42
4.4.12 Indonésie	43
4.4.13 Nepál	44
4.4.14 Rusko.....	44
4.4.15 Irák	45
4.4.16 Spojené státy americké.....	46
4.5 Analýza konfliktů dle kritéria 3	47
4.6 Vyhodnocení analýzy.....	48
Závěr.....	51
Použitá literatura	52
Summary	56
Seznam příloh.....	58
Přílohy	59
Příloha č. 1: Přehled všech konfliktů v ročenkách SIPRI 2002-2005 (tabulka)	59
Příloha č. 2: Přehled všech konfliktů v ročenkách SIPRI 2006-2009 (tabulka)	60

Úvod

V roce 1996 vyšla kniha Samuela Huntingtona *Střet civilizací?*. Byla sepsána jako reakce na bouřlivou debatu a kritiku ohledně stejnojmenného článku otištěného v roce 1993 v časopise *Foreign Affairs*. Toto dílo dodnes budí zájem politologů celého světa, neboť obsahuje mnoho poměrně kontroverzních tezí dotýkajících se náboženství, identity, vývoje civilizací a jejich střetů.

Odkaz tohoto díla zůstává v povědomí odborné veřejnosti jako určitý model budoucího vývoje světa a dodnes je na něj hojně odkazováno. Je to však oprávněné? Byly opravdu Huntingtonovi vize z poloviny 90. let tak proročné, že je lze aplikovat na současné poměry ve světě? Nebo tkví popularita díla spíše v jeho kontroverznosti a atraktivitě, než v pravdivosti jeho obsahu?

Na tyto otázky se pokouší odpovědět tato práce a to za pomoci analýzy konfliktů moderní doby a jejich zhodnocení dle kritérií založených na Huntingtonových tezích.

Práce je rozdělena do čtyř částí. Autor je nejprve zasazen do soudobé debaty v oboru. Druhá část představuje samotné dílo *Střet civilizací?*, kdy pozornost je věnována hlavním tezím a myšlenkám díla. Ty jsou pak v třetí části práce podrobeny kritice z pohledu domácích i zahraničních autorů. Čtvrtá, nejobsáhlejší část práce, se věnuje samotné analýze a pokouší se zodpovědět otázku, zda jsou Huntingtonovi teze platné ve světě po 11. září 2001. Analýza zkoumá a hodnotí 16 nejvýznamnějších konfliktů posledních let z pohledu střetu náboženství, zapojení ostatních států a pozice konfliktů na mapě vzhledem k Huntingtonovým zlomovým liniím.

Co se použité literatury týče, pak, jak sám název práce napovídá, lze za stěžejní dílo považovat *Střet civilizací?*. V rámci kritiky se pak práce vedle odborných českých i zahraničních článků opírá zejména o sborník *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*, který byl v České republice publikován v roce 2002 a v rámci něhož představuje deset autorů svůj kritický pohled na nedostatky díla *Střet civilizací?*. Podklady pro analytickou část práce jsou pak čerpány z celé řady domácích i zahraničních zdrojů. Za všechny zmíním švédský institut SIPRI, na jehož ročenkách je založen samotný výběr konfliktů k analýze.

1. Civilizace versus kultura

Má práce zkoumá střety civilizací a je tedy namístě definovat samotný pojem civilizace. Ve světě existuje v této oblasti určitá významová neshoda. Samo slovo pochází z latinského *civis*, což znamená občan či měšťan a odvozené *civilis* pak znamená civilizovaný. Řecký filosof Démokritos chápal civilizaci jako produkt potřeb života, který nutí lidské bytosti k práci a vynálezům.¹ Antropolog Franz Wuketits se o civilizaci vyjadřuje takto: „Výraz civilizace nese stopy subjektivních hodnocení. Mezi „civilizované“ národy rádi řadíme ty, které se nám podobají; čím jsou ale rozdíly mezi danými národy a naší civilizací větší, tím více inklinujeme k tomu, klasifikovat je jako „necivilizované“ nebo „méně civilizované“.“² Podle Roberta Ezry Parka, amerického představitele urbanistické sociologie, představuje civilizace výsledek lidského snažení, neboť se týká lidského pokusu o změnu a kontrolu přírody. Je to proces, při kterém se příroda stává méně syrová, pohodlnější a snesitelnější.³

Je patrné, že chápání pojmu civilizace se u různých autorů liší. Tyto rozdíly jsou ještě podtrženy existencí dvou škol (německé a francouzské) a jejich odlišného uchopení pojmů civilizace a kultura. Francouzští vzdělanci 19. a počátku 20. století chápali historii lidstva jako proces neustálého civilizačního rozvoje po stránce morální, ekonomické i politické. Každá civilizace byla *lepší a vyspělejší* než ta předchozí. Francouzskému pojetí pojmu civilizace se přibližuje německý pojem *Die Kultur* - kultura. Ten v sobě obsahuje právě určitého osvíceneckého ducha obdarovávajícího člověka vyšší kulturou a schopností přetvářet a podmaňovat si přírodu. Pro německé vzdělance je kultura oním nositelem ideálů i vyšší intelektuální, umělecké a morální kvality společnosti.⁴ Pojem civilizace pak německá škola chápe výrazně technicky. Civilizace pro ni představuje povrchní materialistický fenomén, který nic předešlého nerozvíjí a nikam neúští. Spadá do ní mechanika, technologie a hmotné prvky společnosti.

¹ civilization. In *Encyclopedia Britannica*. (2010). [cit. 2010-03-28] Dostupný z WWW: < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/119475/civilization> >.

² Wuketits, F. M. *Přírodní katastrofa jménem člověk. Vývoj bez pokroku*. Praha: 2006, Granit. 192 s. ISBN 80-7296-047-4. str. 156.

³ orig.: Civilisation, according to Park, is the outcome of human endeavour because it refers to the human attempt to change and control nature. It is the process by which nature becomes less raw, more comfortable and less difficult to endure. Cit In: Marotta, V. Civilisation, Culture and the Hybrid Self in the work of Robert Ezra Park. *Journal of Intercultural Studies*. s. 413-433. Routledge. Vol. 27. No. 4. November 2006. s. 417.

⁴ Huntington, S. *Střet civilizací : Boj kultur a proměna světového řádu*. Ladislav Nagy. Vydání první. Praha : 2001, Rybka Publishers. 447 s. ISBN 80-86182-49-5. str. 32.

Odlišný význam pojmu civilizace lze nalézt také v antropologii. Zde dochází v podstatě až k prohození pojmů kultura a civilizace (zejména ve srovnání s německou školou). Pro antropology představuje kultura jednotlivé rasy – primitivní, nevyvíjející se společnosti, zatímco urbanizované a vyvinuté společnosti nazývají civilizacemi.

1.1 Zasazení Huntingtona do kontextu

Huntington se distancuje od antropologického pojetí. Nicméně se nevyhraňuje vůči jedné ze škol – francouzské či německé. Naopak se přiklání k názoru francouzského historika Fernanda Braudela, že jedno nelze oddělit od druhého. „*Civilizace i kultura se vztahují k celkovému způsobu života toho či onoho národa, civilizace je kultura ve velkém.*“⁵ Řadí civilizaci nad samotný národ či jazyk. Považuje ji za *nejširší kulturní entitu*. Uznává odlišnosti mezi jednotlivými evropskými státy, či obcemi, ale všechny je řadí pod zastřešující západní civilizaci. S tím souvisí zmiňovaná schopnost člověka, vnímat svoji identitu na několika úrovních – od rodinné a lokální až po státní či mezinárodní identitu. Za ústřední pojetí civilizace považuje náboženství a jeho ideje, neboť díky nim civilizace přežívají déle než střídající se vlády, aliance a říše.

Z výše zmíněného lze tedy Huntingtona v otázce uchopení pojmu civilizace zařadit do francouzské školy. Vnímá její cyklus od vzniku až po zánik. Ač explicitně nehovoří o tom, že by nově nastoupivší civilizace rozvíjely předcházející struktury na vyšší úroveň, považuje všechny hlavní civilizace za potomky starých civilizací. Připouští tak jejich dynamiku, což jej opět řadí k francouzské škole.

Huntington věnuje pozornost rozlišení mezi pojmem civilizace v singuláru a civilizace v plurálu. V singuláru se jedná o osvícenecké pojetí, tedy o označení usedlé, urbanizované a gramotné společnosti. Pojem civilizace v plurálu vzniká s potřebou označit i společnosti mimoevropské za civilizované, aby bylo možné vstupovat s nimi v obchodní interakci. V 19. století je upouštěno od přesvědčení o jedné jediné správné civilizaci a připouští se civilizovanost různými způsoby.⁶ Huntington polemizuje o konceptu celosvětové Civilizace

⁵ Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 33.

⁶ Ibid. str. 31.

založené na společných hodnotách. Ta se sama může vyvíjet a stávat se civilizovanější, přičemž však svůj vývoj odvozuje od vývoje (či úpadku) jednotlivých civilizací.⁷

V rámci teorií mezinárodních vztahů lze Huntingtona řadit mezi realisty. V realismu je rozhodující otázkou pro aktéry mezinárodních vztahů moc, a tak mezi nimi panuje neustálá rivalita a nepřátelství. Tuto realitu nezmění ani případný konflikt, neboť po jeho proběhnutí se vše vrací zpět do předešlého antagonistického stavu. Huntington považuje konflikt za součást reality mezinárodních vztahů. Díky svému chápání rozložení sil ve světě pak považuje za aktéry mezinárodních vztahů civilizace. V jeho pojetí světa lze spatřovat i náznaky liberálně-idealistickej tradice. Jde především o tezi, že díky vnitřním vztahům v rámci jedné civilizace, jsou konflikty mezi příslušníky stejné civilizace méně pravděpodobné.

⁷ Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 391.

2. Představení díla „Střet civilizací“

Samuel Huntington napsal v roce 1993 do časopisu *Foreign Affairs* článek s názvem *Střet civilizací?*. Snažil se tak najít směr a identitu Spojených států amerických po konci studené války, kdy americká zahraniční politika tápala a ztrácela se v novém světovém řádu.⁸ Tento příspěvek vyvolal silnou vlnu odmítavých reakcí, kritiky i otázek. Obsahoval totiž predikci úpadku západní civilizace a pesimistické pojetí budoucnosti ve smyslu nevyhnutelnosti velkých střetů. Huntington vydal článek čtyři roky po pádu železné opony, dva roky po rozpadu Sovětského svazu a porážce Iráku západními spojenci. V takto euforické atmosféře vypadala předpověď zániku Západu jako přehnaná a zbytečná. Článek se dával do kontrastu s dílem Francise Fukuyamy *Konec dějin*, kde se naopak hovoří o zakonzervované silné pozici Západu, jeho globálním dosahu a kde díky absenci ideologických konfliktů již není třeba sahat k válečným prostředkům k řešení sporů.

Na základě takto rozvířené diskuze vydal Huntington v roce 1996 stejnojmennou knihu o rozsahu nad 400 stran. Nejedna popularizující výklad pak často vypouštěl *otazník* z názvu článku.⁹ Tím však vydával Huntingtonovu spekulaci za danou věc, přičemž on sám ponechal možnost Západu vyhnout se střetu, stáhne-li se z pozice globálního aktéra vyvážejícího své hodnoty a ideje do zbytku světa.

Dílo obsahuje několik hlavních zásadních tezí, které jsou představeny níže. Tyto teze poslouží jako kritéria v analytické části práce. Jejich výběr je odvozen jak z osobního úsudku, tak zejména z míry jejich zmiňování v jiných pracích a studiích odvolávajících se na Huntingtona.¹⁰

2.1 Civilizační dělení světa

Základní tezí je rozdělení lidské populace na základě její civilizační příbuznosti. Huntington vymezuje 8 civilizací: Západní, Latinsko-americká, Africká, Islámská, Čínská,

⁸ Tuathail, G. Luke, T. Present at the (Dis)Integration: Deterritorialization and Reterritorialization in the New World Order. *Annals of the Association of American Geographers*. Vol. 84. No. 3. Sep 1994. s. 381-398.

⁹ Žantovský, M. *Střízlivé proroctví Samuela Huntingtona*. In: Huntington, S. *Střet civilizací*. str. i-v.

¹⁰ např.: Brož, J. *Huntington varuje: blíží se konec americké civilizace!* Britské listy. 3.9.2004. [cit. 2010-04-17]. Dostupý z WWW: < <http://www.blisty.cz/art/19639.html> > či sborník *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. Praha: Evropský literární klub, 2002. 187 s. ISBN 80-86316-31-9.

Hinduistická, Pravoslavná a Japonská. Toto dělení zavádí jako reakci na čtyři existující paradigmaty objevující se ve světě po studené válce.

1. Jedním z nich je představa jednotného světa, která se objevila v nastalé euforii po pádu Berlínské zdi, rozpadu SSSR, ukončení Varšavské smlouvy, ale i dovršení procesu jednotného vnitřního evropského trhu, podpisu Smlouvy o EU, či vytvoření Partnerství pro mír ve střední Evropě. Huntington toto odmítá, neboť „*Začátkem devadesátých let se svět sice změnil, to ovšem neznámá, že se stal nutně mírumilovnějším. Změna byla nevyhnutelná, pokrok nikoli.*“¹¹
2. Odmítá i paradigma o bipolaritě světa, a to jak v rovině *chudí – bohatí*, tak v kulturním pojetí *Západ – Východ*. Poukazuje zejména na značnou míru jednostrannosti tohoto dělení, neboť tyto pojmy a hranice vznikly na Západě a jen Západ tak svět vnímá.
3. Také model naprostého chaosu s vládou anarchie považuje za nerealistický, neboť není pravda, že by svět zcela postrádal řád.
4. Sympatie lze vypořádat s paradigmatickým o existenci 184 států, vycházející z realistické teorie mezinárodních států. Ta však chápe aktéry jako racionálně jednající, kdy hlavním motivem jednání je zisk moci. Na tomto místě Huntington tvrdí, že nejen bezpečnostní a mocenské zájmy určují jednání států. V potaz jsou brány i hodnoty, kultura, instituce, a to jak domácí, tak mezinárodní.¹²

Zmíněná paradigmaty by jistě šla propojit, z každého vzít relevantní prvky a dát vzniknout novému a subjektivně objektivnímu modelu světového řádu. Huntington v podstatě staví na oněch paradigmaty a propojuje je v civilizační přístup. Dle vlastních slov tak dosáhl srozumitelného rámce pro pochopení světa, přičemž neobětoval realitu ve prospěch úspornosti (jak činí unipolární a bipolární model), ani úspornost ve prospěch reality (model chaosu a 184 států).¹³

¹¹ Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 20.

¹² *Ibid.* str. 19-26.

¹³ *Ibid.* str. 26.

Jak vlastně Huntington definuje civilizaci a co je její podstatou?

- Civilizace je určitou kulturní entitou odrážející celkový způsob života a kulturní hodnoty. Důležitými prvky je již od antických dob krev, jazyk a náboženství.
- Civilizace stojí nad vším ostatním. „*Je to ta nejobecnější rovina lidmi sdílené kulturní identity...*“¹⁴ Jinými slovy nad ní již nestojí žádný vyšší celek. Člověk jako individuum má mnoho identit, přičemž ta civilizační je nejobecnější rovina s níž se ztotožňuje, odkazuje na „my“ a odpovídá na otázku „kdo jsi?“.
- Civilizace mají dynamickou povahu. Vyvíjejí se, a ač jsou nejtrvalejším druhem lidské pospolitosti, tak vždy nakonec zanikají.
- „*Civilizace jsou entity kulturní a nikoliv politické, nevynucují jako takové pořádek, nezakládají spravedlnost (...) ani nevykonávají žádnou z činností, která náleží vládě.*“¹⁵ Naopak často obsahují několik politických jednotek. V extrémním případě může dojít ke splynutí, resp. překrytí civilizace s politickou entitou, což při Huntingtonově dělení nastalo u civilizace Čínské a Japonské.

Vodítkem pro definici civilizací mu byl vedle vlastního úsudku i názor většího množství odborníků. Je pravděpodobné, že shodnou-li se politologové, sociologové a další na vyčlenění např. severní Evropy jako jedinečné civilizace, pak se o ní bude takto uvažovat, bude s ní takto operováno a dále se tak bude prohlubovat a utvrzovat pojetí její jedinečnosti a odlišnosti.

2.2 Univerzální civilizace

Huntington polemizuje nad existencí „univerzální civilizace“ a dochází k závěru, že nic takového objektivně neexistuje. Připouští několik aspektů, které mohou lidstvo celosvětově sjednocovat:

¹⁴ Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 35.

¹⁵ *Ibid.* str. 36.

- základní lidské hodnoty (smrt versus život, rodinná instituce)
- civilizovanost (jako vymezení vůči barbarství)
- davoská kultura¹⁶
- západní konzumní vzory
- jazyk (angličtina)
- náboženství

Výše zmíněné faktory většinou vycházejí ze Západu a víra v jejich univerzální platnost je spíše ukázkou západní zahleděnosti sama do sebe. To, že někdo bude rád využívat západní podniky nebo si oblíbí západní pop-music, neznamená a neznačí, že by se cítil být „západním“ či že by snad na základě toho uznával západní normy a hodnoty.

Otázky jazyka a náboženství jsou čistě hypotetické a poukazují na prvky, které by teoreticky mohly lidstvo uvést v univerzální civilizaci. V jazykové otázce tomu však brání jak rozdílné dialekty angličtiny, tak postupný rozmach jiných světových jazyků, které mohou angličtinu nakonec i vytlačit. Vznik celosvětového univerzálního náboženství je obdobně problematický.¹⁷

2.3 Modernizace neznamená pozápadnění

Je skutečností, že západní civilizace zanáší do světa své výdobytky a hodnoty. Mladí v nejrůznějších asijských regionech vzhlížejí k západním ikonám a trendům a snaží se jim připodobnit. To může vyvolávat dojem, že přejímají západní hodnoty a normy. Tento dojem je však dle Huntingtona mylný. Západ pouze produkuje masovou kulturu víc, než jiné civilizace. Tím v podstatě určuje trend konzumu, kterému pak podléhají masy. Ty si však pouze berou to, co jim je nabízeno (hudba, životní styl) a nezkoumají (a možná ani nevnímají) přímé souvislosti se západní civilizací.

¹⁶ Soubor názorů, hodnot a doktrín vznikající na každoročním setkávání tisíce obchodníků, intelektuálů, expertů a dalších z celého světa. Společně věří v individualismus, tržní hospodářství a politickou demokracii. (Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 53.)

¹⁷ Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 51-66.

Huntington uvádí tři možné reakce na šíření západní kultury. Prvním z nich je *odmítání*. Daná společnost se zcela uzavře a za cenu izolace se brání modernizaci i konzumu (dnes se jedná o malá společenství až jedince). Druhý přístup nazývá *kemalismem* - podle tureckého vůdce Mustafa Kemala Atatürka. Ten vynaložil obrovské úsilí, aby dosáhl pozápadnění a modernizaci impéria, neboť to považoval za žádoucí a nevyhnutelné. Třetí možností je *reformismus*, představující nejčastější reakci. Jedná se o pokus sloučit modernizaci s vlastními původními hodnotami, zvyky a institucemi (Japonsko, Čína).¹⁸

Z těchto tří variant Huntington kombinací odvozuje realistický pohled na přijímání západní kultury a dospívá k jistému paradoxu: „*nezápadní společnosti absorbují nejdůležitější prvky západní kultury a činí první pomalé kroky směrem k modernizaci. Se zrychlováním modernizace však klesá míra pozápadnění a dochází k obrození domácí kultury. (...) V rané fázi změny tak pozápadnění podporuje modernizaci. Ta naopak v pozdních fázích vyvolává odklon od západního vlivu a vzkříšení domácí kultury.*“¹⁹

Vedle faktických konfliktů je pak i tento rozmach západní kultury zdrojem možného úpadku až zániku západní civilizace. „*To, co Západ vnímá jako universalismus, chápe zbytek světa jako imperialismus.*“²⁰

2.4 Náboženství

Huntington považuje za nejdůležitější prvek definující civilizaci náboženství.²¹ Jeho vymezení sedmi civilizací do značné míry odráží i rozložení světových náboženství. Konkrétně islámská civilizace je silně vázána na jednotící náboženský prvek. A to i přes to, že uvnitř islámské tradice nalezneme několik odlišných kultur – tureckou, arabskou či perskou.

Civilizaci indickou a čínskou pojí také náboženské hledisko – hinduismus a konfucianismus. Hinduismus sám o sobě lze chápat jako regionální kulturu a vztah k životu.

¹⁸ Huntington, S. *Sřet civilizací*. Kapitola 3 a Kapitola 4.

¹⁹ Ibid. str. 75-76.

²⁰ Ibid. str. 214.

²¹ Ibid. např. str. 33, str. 40, str. 56.

Tvoří jádro indické civilizace,²² ač zde existuje i početná muslimská komunita. „*Konfucianismus je [pak sice] součástí čínské civilizace, nicméně ona sama je více než konfucianismus a také překračuje hranice Číny coby politické entity.*“²³

Nejmladší civilizací je civilizace západní vznikající až v 7. - 8. století. V rámci ní lze rozlišit tři hlavní části: evropskou, severoamerickou a latinskoamerickou. Huntington vyděluje latinskoamerickou civilizaci s ohledem na její odlišný vývoj. Považuje ji sice za subcivilizaci v rámci západní civilizace, ale zdůrazňuje její výraznou katoličnost a stálou existenci domorodých kultur.

Japonskou a africkou civilizaci Huntington příliš nerozebírá. U japonské se omezuje na konstatování, že se jedná o potomka civilizace čínské. U africké civilizace poukazuje na historický vliv islámské i západní kultury, který je ale v posledních letech přehlšován uvědoměním si vlastní africké identity domorodým obyvatelstvem.

S návratem k vlastním kulturám – umocňovaným modernizací ze Západu – dochází i k silnému obrození náboženství. Například asijské tygři²⁴ již nepřipisují svůj vzestup Západu či snad Sovětskému svazu, úspěch připisují vlastní kolektivistické kultuře. Díky vlastní emancipaci jí připisují až takovou váhu, že ostatní by se z kastovního systému měli přiučit. „*Zatímco Asijci jsou čím dál asertivnější důsledkem hospodářského růstu, muslimové hledají zdroj identity, smyslu, stability, legitimity, rozvoje, moci i naděje v islámu.*“²⁵ Toto obrození v kombinaci s populačním růstem a vysokým podílem mladých vzdělaných lidí, kteří bývají protagonisty protestu a reform, hrozí narušit dosavadní světový řád civilizací.

2.5 Zlomové linie

Pojem zlomové linie (*fault lines*) je dalším důležitým prvkem Huntingtonova odkazu. Jedná se o označení civilizačních hranic. Tyto ne vždy splývají s hranicemi politickými či přírodními. Na některých místech procházejí na první pohled podobnými regiony (Balkán)

²² Pojmy indická a hinduistická civilizace představují totéž, nicméně termín *hinduistická* odděluje jméno civilizace od názvu jejího ústředního státu a lépe tak vystihuje přeshraniční rozměr zdejší civilizace. (Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 38.)

²³ Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 37.

²⁴ Rychle ekonomicky rostoucí státy jižní a jihovýchodní Asie.

²⁵ Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 121.

i samotnými státy. (Ukrajina spadá jak do západní, tak do pravoslavné civilizace.) A právě na těchto hranicích mají vznikat zásadní konflikty, války. Tyto války se příliš neliší od válek mezi komunitami. Pro obě je typická dlouhá doba konfliktu, vysoký počet uprchlíků, vysoká míra násilí a ideologická rozpolcenost.²⁶ To co je odlišuje, je:

- a) náboženský podtext – při civilizačních válkách proti sobě stojí lidé vyznávající odlišné náboženství,
- b) hrozba rozšíření konfliktu.

Zatímco u lokálních komunitních válek je výrazné zapojení dalších aktérů nepravděpodobné, jedná-li se o válku mezi příslušníky dvou civilizací, je pravděpodobné, že se do konfliktu přímo i nepřímo zapojí civilizačně příbuzné země. „*Ještě obecněji lze říci, že dokonce i malé projevy násilí mezi lidmi patřícími k různým civilizacím mají následky a důsledky, které se v případě násilí uvnitř jedné civilizace nedostavují.*“²⁷

2.6 Světový řád

V průběhu studené války se jednotlivé státy identifikovaly s ideologickými bloky. V současné době nastala identifikace na základě sdílené civilizace. V každé civilizaci Huntington určuje tzv. ústřední státy (*core countries*). Ostatní státy náležející k jejich civilizačnímu bloku jsou pak uspořádány v soustředných kruzích kolem nich. Vzdálenost kruhů od středu odráží míru jejich identifikace s ústředním státem. Podle Huntingtona ne každá civilizace má svůj ústřední stát. Takový aktér chybí africké i islámské civilizaci. To značně ztěžuje nastolení nějakého řádu a směřování těchto civilizačních bloků.

Toto soustředné uspořádání se pak projevuje v každém konfliktu. Na realistickém principu mocenské rovnováhy a vyvažování se do civilizačních konfliktů zapojují příbuzní válčících stran (*kin countries*). Podle míry identifikace se pak zapojují přímo do bojů a podporují bojující stranu, či naopak nabádají k ukončení bojů. Konkrétně mírotvorný přístup

²⁶ Huntington, S. *Sřet civilizací*. str. 306 – 307.

²⁷ *Ibid.* str. 308.

nastává, odehrává-li se civilizační konflikt dále od ústředních států, ti se dohodnou na mírovém řešení a sami pak začnou působit na své geograficky vzdálenější příbuzné.

2.7 Západ versus islám

V průběhu díla *Střet civilizací?*, zejména pak v posledních kapitolách, dochází autor k nejpravděpodobnějšímu střetu civilizací. Tím bude střet mezi západní a islámskou civilizací. Podnětů je představeno hned několik. Působí zde výše rozebíraný faktor modernizace dle západního vzoru a s ním započatý návrat k vlastní kultuře včetně náboženského obrození. V rámci civilizačního řádu pak islámská civilizace postrádá vlastní ústřední stát. (Této role se zatím chopily Spojené státy americké.²⁸ Turecko, jako snad jediný reálný kandidát na tuto pozici, v současné době naopak vyvíjí snahy o integraci do Evropy.) Dalším faktorem je poměrně značná délka společné zlomové linie Západ – islám a zároveň geografická blízkost těchto dvou civilizací.

V neposlední řadě pak samotný charakter islámu je *náboženstvím meče a oslavuje vojenské ctnosti*. Nabádá k neustálému boji proti nevěřícím, což je doloženo i historickými expanzemi a porobování asijských národů. Tento odkaz nevymizel ani ze současné civilizace, kdy muslimské společnosti dosahují vysokého stupně militarizace.

To vše, plus změna demografické rovnováhy („...velký počet často nezaměstnaných mužů mezi patnácti a třiceti lety je přirozeným zdrojem nestability a násilí...“),²⁹ vyvolává politické, ekonomické i společenské tlaky, které se nutně musí někde ventilovat. Západní civilizace je pak dobrým terčem.

²⁸ Huntington, S. *Střet civilizací*. str. 179.

²⁹ *Ibid.* str. 321.

3. Kritika díla *Střet civilizací*?

Tato kapitola představuje hlavní kritiku vůči Huntingtonovu dílu *Střet civilizací?*. Vychází z domácích i zahraničních zdrojů. Na tuzemské půdě čerpá především ze sborníku *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*, který byl vydán roku 2002 v návaznosti na teroristické útoky 11. září 2001. (Nejčastěji je odkazováno na příspěvek Mendela,³⁰ neboť ten pojal svoji kritiku velice široce a dotýká se téměř všech kontroverzních myšlenek *Střetu civilizací?*.) Zahraniční zdroje jsou zastoupeny řadou odborných článků.

3.1 *Determinace Huntingtona*

Kritiku lze začít polemikou nad mírou determinace díla *Střet civilizací?* samotnou osobou Samuela Huntingtona. Někteří autoři spekulují nad tím, bylo-li by dílo napsáno stejně, kdyby Huntington nestrávil takřka padesát let v multikulturním prostředí města Cambridge na Harvardově univerzitě.³¹ Na obdobné úrovni se pohybuje i kritika zmiňující projekt Ústavu strategických studií Johna M. Olina na Harvardově univerzitě (počátek 90. let 20. století), který měl zmapovat měnící se světové bezpečnostní uspořádání ve vztahu k americkým národním zájmům a v rámci něhož bylo dílo zpracováno.³²

Výše zmíněné vlivy jsou aspektem, který mohl utvářet Huntingtonovi názory, nicméně jistě nebyl nejdůležitějším. Tím byl bezpochyby konec bipolárního uspořádání světa po skončení studené války. Po rozpadu Sovětského svazu a s ním souvisejících organizací (RVHP, Varšavská smlouva) zmizel z geopolitických map jeden z hlavních aktérů. Aktér, vůči kterému se Spojené státy americké vymezovaly a který pro ně poměrně jasně dělil Zemi na přátele a nepřátele. V rámci Sovětského svazu došlo na jedné straně k deterritorializaci dříve poměrně kohezního a stabilního území, na druhé straně k integraci některých odlišných subjektů do západních struktur. Spojené státy byly v té době zobrazovány jako ztracené v mapách, bez kompasu či buzoly. Přes třicet let se vymezovaly vůči Sovětskému svazu, aby

³⁰ Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. Praha : Evropský literární klub, 2002. s. 19-48. ISBN 80-86316-31-9.

³¹ Cunningham, P. J. A Civil Clash of Ideas : An Appreciation of Samuel Huntington. *Chinese american forum*. July 2009. Vol. XXV. No. 1. s. 28-30.

³² Zbořil, Z. Střed a střet civilizací. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. Praha : Evropský literární klub, 2002. s. 102-113. ISBN 80-86316-31-9.

nakonec (z pohledu Západu³³) zvítězila síla kapitalismu nad socialismem a komunismem a tím se uzavřela jedna ze světových historických kapitol.

Před Spojenými státy americkými se tak po studené válce otevřelo několik cest, kudy se ubírat. Od politických konceptů šíření západních hodnot, přes různé ekonomické a ekologické strategie, až po politiku izolacionismu. Huntingtonovo dílo nebylo tedy zdaleka jediné, přesto se mu dostalo výrazně větší pozornosti, než jiným studiím.

3.2 Přílišná obecnost

Za zmíněným překvapivě velkým obdivem stojí jistě skutečnost, že dílo *Střet civilizací?* je značně populistické a zjednodušující. Komárek za tím vidí trend, kdy „*cílem politologické knihy je dnes svézt se na nějaké momentální konjunkturu, třeba euforii z konce studené války, a dosáhnout vysokých nákladů a efemérní, byť intenzivní slávy.*“³⁴

Americký politolog Soderberg označil dílo za příliš obecné až vágní. Bez konkrétních fakt, nelze dílo napadnout či jej kritizovat. To může vyvolat mylný dojem pravdivosti díla. Jde však spíše o neuchopitelnost a nejasnost, která stojí za tím, že s dílem lze jen těžko polemizovat. Podle Soderberga ale tato neuchopitelnost rozhodně neznačí správnost Huntingtonových tezí.³⁵

3.3 Pojmová nejasnost a neprofesionálnost

Významným bodem kritiky, na kterém se shodlo velké množství autorů, je pojmová nejasnost a celková neprofesionálnost díla. Jak zmiňuje Mendel: „*Kdyby byl Huntington své postřehy a dojmy formuloval jako intelektuální příspěvek k utváření nové koncepce zahraniční*

³³ Na příklad v díle Karla Vodičky *Dělení Československa: Deset let poté...* je různými autory několikrát zmiňován fakt, že ke zhroucení SSSR došlo víceméně díky jeho prohnulosti. Že Západ měl jistě inspirativní charakter pro oddělivší se země, ale silnější přímý dopad nikoliv. (Vodička, 2003).

³⁴ Komárek, S. Prorokovali proroci. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. Praha : Evropský literární klub, 2002. s. 75-81. ISBN 80-86316-31-9. str. 76.

³⁵ Cit In: Nešpor, M. Globalistická výzva paradigmatu „střetu civilizací“. In *Global Politics : časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*. 28. října 2002 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW: < <http://www.globalpolitics.cz/clanky/globalisticka-vyzva> >. ISSN 1213-7685. Přílišnou obecnost díla kritizuje na příklad i Mendel. (Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*.)

politiky USA, bylo by vše v pořádku a „střet civilizací“ by se stal jen předmětem zájmu politických analytiků a poradců, případně základem nového předvolebního programu. Huntington však prezentoval svou hypotézu jako čistě vědecký příspěvek k diskusi.“³⁶ Odborný dojem navozují už počáteční kapitoly dlouze rozebírající pojem *civilizace* a jeho různá možná uchopení. Ve skutečnosti zde však nenalezneme autorovu jasnou a přesvědčivou definici, s kterou by nadále operoval. Naopak dochází v průběhu díla k mísení pojmů *kultura*, *civilizace* i *ideologie*.³⁷ Krejčí k tomuto nedostatku dodává: „Právě takovéto neurčité, oblíbené a často používané termíny mají velký potenciál využitelný při manipulaci.“³⁸

Také termín Západ (s kterým Huntington často operuje) je definován poměrně nepřesně. Huntington o něm hovoří jako o „euroamerické“ a „severoatlantické“ civilizaci. „Pro S. Huntingtona je Západ vymezen zeměpisně a kulturně. Obecně vzato ale "Západ" není objektivní politická entita, ale subjektivní definice něčeho, co není přesně vymezeno ani historicky, ani zeměpisně.“³⁹ V duchu svého chápání civilizací ztotožňuje hranice Západu s hranicemi křesťanské víry, přičemž Západ pak ztotožňuje s Evropou. Krejčí tak dochází k závěru, že východní Evropa přestává být nejen Západem, ale vlastně i Evropou. Sám považuje Západ za *rozpolcený fenomén*, když se v něm promítá odkaz antického dědictví, katolicismu a protestantismu, společenského pluralismu, individualismu a další. Těžko jej tedy definovat na jasném základě a rozhodně ne na základě náboženském.⁴⁰

V průběhu celého díla jsou čtenáři předkládána historická fakta navozující dojem odbornosti a realističnosti autorovi vize.⁴¹ Fakta jsou však vybrána buď zcela náhodně, nebo naopak cíleně za účelem navést čtenáře k předem vytyčenému závěru. Dle kritiků navíc ani tato účelová fakta nevzešla z odborných analýz či dlouhého studia dané problematiky. Huntington ve svém díle opomíjí konkrétní fakta – zejména výjimky nehodící se do jeho celkového schématu – čímž znehodnocuje svoji teorii.⁴²

³⁶ Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 27.

³⁷ např. Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. s. 19-48.

³⁸ Krejčí, O. Hrozné prorocství. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. Praha : Evropský literární klub, 2002. s. 49-74. ISBN 80-86316-31-9. str. 56.

³⁹ Ibid. str. 68.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Komárek, S. Prorokovali proroci. nebo Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*.

⁴² Nešpor, M. Globalistická výzva paradigmatu „střetu civilizací“. In *Global Politics : časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*. 28. října 2002 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW:

V českém sborníku *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur* nejsilněji dílo kritizoval Mendel, který jej považuje za zcela neprofesionální. Dokonce pro nepodložená Huntingtonova fakta a termíny užívá označení „dojmologie“. V knize nachází „*Spojení čehokoli s čímkoli, protimluvy, jež odhalují rozpor dokonce mezi právě vysvětlovaným příkladem a problematickou definicí paradigmatické konstrukce uvedené o pár stránek předtím.*“⁴³ Kniha je plná klišé a založena na pouhých fabulacích, domněnkách a nahodilých postřezích. Chybí zde jakékoli vymezení v rámci vědeckých disciplín.⁴⁴

3.4 Pochybné vymezení osmi civilizací

Výrazná je i kritika samotného jádra knihy - civilizací. Nejednen autor se pozastavuje nad vymezením civilizací, jak ho chápe Huntington. A to jak z pohledu počtu civilizací, tak hlavního determinanta civilizační příslušnosti: náboženství. Proč je japonská civilizace definována extra, ale není již civilizace vietnamská či thajská?⁴⁵ Proč rozlišuje dvě civilizace příslušející ke křesťanství, avšak islámskou civilizaci, s mnoha větvemi, považuje za homogenní celek?⁴⁶ A kam by se řadili Filipíny, které jsou geograficky a politicky zakotvené v Asii, ale většina obyvatel vyznává křesťanství?⁴⁷ „*Připustíme-li, že konfucianismus není nic víc než náboženství, stále ještě zbývá objasnit, proč do tohoto paradigmatu zahrnuje také Koreu a příležitostně státy jihovýchodní Asie s převážně buddhistickou náboženskou tradicí.*“⁴⁸

< <http://www.globalpolitics.cz/clanky/globalisticka-vyzva> >. ISSN 1213-7685. nebo Komárek, S. Prorokovali proroci. nebo Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*.

⁴³ Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 34.

⁴⁴ Ibid. str. 28 a 34.

⁴⁵ Cunningham, P. J. A Civil Clash of Ideas : An Appreciation of Samuel Huntington. s. 28-30.

⁴⁶ Nešpor, M. Globalistická výzva paradigmatu „střetu civilizací“. In *Global Politics : časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*. 28. října 2002 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW:

< <http://www.globalpolitics.cz/clanky/globalisticka-vyzva> >. ISSN 1213-7685. nebo Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 39.

Navíc díky globalizaci je interakce mezi odlišnými kulturami mnohem intenzivnější a civilizace se mohou mísit. Jejich uzavření do přesných hranic (zlomových linií) je tedy zcela neopodstatněné.⁴⁹

V obecnější rovině je pak za chybné považováno chápání civilizací, jako sobě rovných. Vždyť každá z nich tvoří samostatný celek a předpovídání jejich názorů a skutků jsou pouze volné úvahy. Victor Miroslav Fic, český politolog a historik, tvrdí, že dokonce i samy civilizace jsou vnitřně roztržštěné (nábožensky, politicky) a případná spojení jsou často uzavírána spíše na základě stejného politického zřízení, než na civilizační bázi.⁵⁰ Zde se již objevuje kritika náboženství, o čemž blíže hovoří následující kapitola.

3.5 Nepřiměřený důraz na náboženství

Mnoho autorů tvrdí, že v současné době není náboženství určující, nebo přinejmenším to jediné určující, hledisko.⁵¹ „Huntington odmítá vidět funkční specifika určitých oblastí, jejichž poctivé zmapování do podoby jakýchsi „subcivilizací“, by vypadalo poněkud jinak. Ukázalo by se totiž, že mnohem homogennější „kulturní celek“ tvoří jižní Itálie s oblastmi Balkánu, východního Středomoří či severní Afriky – např. ve struktuře rodinných vztahů, lokálním klientismu, přežívající povinnosti vendety a dalších forem zvykového práva.“⁵²

V kritice se objevuje i sociologické hledisko, kdy civilizace není jediným zdrojem identity člověka. Dále se pak každý jedinec nemusí ztotožňovat právě s naší civilizací (Huntington to označuje MY). Někdo se ztotožňuje s úzkou skupinou (objevující se i celosvětově, např. krajský přebor či rockeři), jiný se společenským celkem velikosti kontinentu (např. Australan). Promítneme-li tuto skutečnost do politického chování, pak lze jen těžko předvídat jednání států, respektive civilizací. „Huntingtonova koncepce je příliš monodeterministická.“⁵³

⁴⁹ Nešpor, M. Globalistická výzva paradigmatu „střetu civilizací“. In *Global Politics : časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*. 28. října 2002 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW: < <http://www.globalpolitics.cz/clanky/globalisticka-vyzva> >. ISSN 1213-7685.

⁵⁰ Cit In: Linhart, K. *Francis Fukuyama a Samuel Huntington : Konec dějin nebo střet civilizací?*. Brno, 2009. 70 s. Diplomová práce. MU FF.

⁵¹ Mazrui, A. Global apartheid : Between Race And Culture. *The Monitor* [online]. 10 October 2009 [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: < <http://allafrica.com/stories/200910120423.html> >.

⁵² Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 37.

⁵³ Krejčí, O. Hrozné proroctví. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 60-61.

3.6 Neznalost islámské kultury

Výše jsem zmínila kritiku vymezování civilizací na základě sdíleného náboženství. Tím, že se Huntington ve svém díle nejvíce zaměřuje na islámskou civilizaci, objevilo se samozřejmě velké množství kritiky se vztahem čistě k islámu. Hlavní výtkou je Huntingtonova neznalost islámské kultury. Jeho závěry jsou založeny na předsudcích a stereotypech. Kdo by si přečetl Korán, nemohl by tvrdit, že muslimové jsou proti prosperitě a modernitě. Naopak většina jich podporuje demokracii, jen s přítomností islámu v denním životě.⁵⁴ „Muslimské společnosti jsou samy až rozervány diskusemi o těchto otázkách. Většina má zájem o demokracii, ale mnozí se jí zároveň bojí. Zvláště se obávají rozkolísání mravních hodnot, jaké vyčítají Západu.“⁵⁵

Dále je jako problematická vnímána Huntingtonem předkládaná *homogenita islámu*. Huntington sice připouští, že existují různé větve islámské kultury, nicméně tento fakt, jakožto nepodstatný, zcela opomíjí. Odborné kruhy však hledí na tento omyl nekompromisně. Jak jsem zmiňovala výše, nelze na jedné straně odlišovat latinskoamerickou a evropskou civilizaci a na druhé straně chápat islámskou civilizaci jako homogenní celek od Maroka, přes Turecko, po Afghánistán. Realita je mnohem složitější.⁵⁶ Vždyť samotný fakt, že všichni Arabové nejsou muslimové tříští homogenitu islámské civilizace.⁵⁷

3.7 Nejen islám má krvavé hranice

Mnohá kritika se také zaměřuje na konflikt západní a islámské civilizace. Jejich geografická blízkost, vzájemné vztahy a snaha Západu o pozápadnění islámu (viz kapitola Modernizace neznamena pozápadnění), činí dle Huntingtona jejich střet nejpravděpodobnějším. Huntington v této souvislosti hovoří o tom, že *islám má krvavé hranice*. Toto tvrzení, jakožto označení nejagresivnější civilizace, je však zcela neopodstatněné. „Vrcholem jeho vulgarizace daného tématu jsou pak volné úvahy o tom,

⁵⁴ Ruff, A. Dog Wags Tail Wags Dog. *Against the current*. January/February 2009, s. 33 a 38.

⁵⁵ Kropáček, L. Model spíše varovný. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. Praha : Evropský literární klub, 2002. s. 83-99. ISBN 80-86316-31-9. str. 97.

⁵⁶ Nešpor, M. Globalistická výzva paradigmatu „střetu civilizací“. In *Global Politics : časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*. 28. října 2002 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW:

< <http://www.globalpolitics.cz/clanky/globalisticka-vyzva> >. ISSN 1213-7685. nebo Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*.

⁵⁷ Finke, R. Is the ‘Clash of Civilizations’ Really True? : The ‘Religious Economy’ Is a Better Explanation. *Science and Spirit*. December 2007. s. 45.

*kerá z vykonstruovaných civilizací by se mohla spojit s jinou proti třetí kvůli těm a těm vzorcům chování, hodnotám apod.*⁵⁸ Vždyť jen samotný fakt, že sama islámská civilizace není homogenní prvek schopný vystupovat a jednat společně, znemožňuje užít koordinovaně její sílu vůči jiné civilizaci. Dojde-li tedy ke střetu, je nanejvýš nepravděpodobné, že se do něj zapojí celý islámský svět. Mendel opírá svá tvrzení o historickou skutečnost, kdy v minulosti existoval asijský a africký antiamerikanismus ve stejné míře jako dnes a ke střetu dodnes nedošlo. Co se týče islámu, pak *„ani půl století vlády revolučním nacionalistům v „islámské civilizaci“ nestačilo k tomu, aby zorganizovali koordinovaný „střet“ se západní civilizací, třebaže ideologická a vojenská opora v SSSR by tomu mohla nasvědčovat*⁵⁹

Výše zmíněná kritika vztahu Západ – islám se opírá o Huntingtonem nepochopenou podstatu islámu. Existuje i další přístup ke stejnému problému. Někteří autoři vyčítají Huntingtonovi jeho přílišnou zaujatost na islámskou civilizaci. Tvrdí, že obdobné napětí a xenofobii lze najít ve všech částech světa.⁶⁰ Navíc je pouhou spekulací, zda takové *kulturní konflikty* pramení z civilizační odlišnosti. *„Společným jmenovatelem jsou nejspíše nedořešené problémy různé koloniální minulosti.*⁶¹ Ekonomický pohled na problém pak obhajuje tvrzení, že současné vztahy mezi státy jsou založeny na funkčnosti a ne na civilizační příslušnosti. Jak jinak by mohly Spojené státy živě obchodovat s islámským režimem Severního Jemenu, či Saudské Arábie? Byla-li by určující civilizační příslušnost, pak by musely být zatíženy nepřátelstvím vztahy všech západních států se všemi islámskými státy.⁶²

3.8 Civilizační konflikt

Jak ale kritika obhájí to, že ke konfliktu opravdu dochází? A to ve velké míře právě mezi západní a islámskou civilizací. Je jistě přínosné vyvrátit Huntingtonovi teze, ale nenabídne-li se jiné možné vysvětlení, je samotná kritika těžko obhajitelná. Vysvětlení příčin

⁵⁸ Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 31.

⁵⁹ Ibid. str. 47.

⁶⁰ Ibid. str. 43-44.

⁶¹ Kropáček, L. Model spíše varovný. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 94.

⁶² Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 43.

existujících konfliktů se nabízí mnoho a jejich rozebrání by vystačilo na samostatnou studii. Pro pozdější výběr kritérií analýzy tedy postačí uvést možná vysvětlení současných konfliktů.

Nejblíže Huntingtonově tvrzení má vysvětlení založené na regulaci náboženství, když tento faktor staví do středu konfliktu. Výbušným prvkem zde není samotný styk dvou odlišných vír, ale jejich regulace v rámci vlastního státu, regionu. Tato teorie přirovnává náboženství k státnímu hospodářství. To může fungovat buď za podmínek svobodné soutěže, nebo trpět regulací a to jak ze strany státu, tak ze strany náboženských kartelů. Volný trh s náboženstvím umožňuje vznik mnoha náboženství, která se pak účastní volné soutěže. Díky tomu je možné získávat své stoupence legitimním způsobem, čímž se omezují výtky a rebelie proti ostatním náboženstvím, ale i státnímu aparátu. Je-li však přítomna státní regulace, dochází k pronásledování a střetům. Představitel této teorie, Roger Finke, dochází k závěru, že ústředním motivem konfliktů je regulace náboženství a současný stav i budoucí vývoj ve světě lépe vystihuje pojem „náboženská ekonomie“ (*religious economy*) než „střet civilizací“. Nejde totiž o střet mezi civilizacemi na jejich hranicích, ale o soupeření mezi jednotlivými náboženskými ekonomikami. Proto by prý namísto volání Huntingtona po ujasnění a otevřeném přihlášení jednotlivých států k určité civilizaci bylo lepší volat po liberalizaci trhu náboženství. Jeho odpověď na to, proč je islámská civilizace tak agresivní, je vyšší míra regulace náboženství a užívání tvrdších prostředků (vražda, fyzické mučení), než v jiných vírách.⁶³

Hodně rozšířeným odůvodněním existujících konfliktů jsou ekonomické důvody. Odpověď na současné napětí mezi Západem (především Spojenými státy) a islámem je třeba hledat v boji národních států nebo jejich seskupení o politickou moc, o kontrolu území, surovinových zdrojů, výrobního potenciálu a pracovní síly.⁶⁴ Tyto funkční vztahy mohou stát za konflikty, ale i spoluprací, bez ohledu na civilizační příslušnost. Huntington ekonomickou spolupráci zmiňuje, avšak hned ji zavrhuje, neboť i ona se prý vytváří především na bázi civilizační identity. Proti tomu staví Soderberg zkušenosti s organizacemi ASEAN a WTO, kde zisky z ekonomické spolupráce jednoznačně převážily civilizační antipatie.⁶⁵ Mendel jde

⁶³ Finke, R. Is the 'Clash of Civilizations' Really True? The 'Religious Economy' Is a Better Explanation. s. 45.

⁶⁴ Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 44.

⁶⁵ Cit In: Nešpor, M. Globalistická výzva paradigmatu „střetu civilizací“. In *Global Politics : časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*. 28. října 2002 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/globalisticka-vyzva>>. ISSN 1213-7685. nebo Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*.

při objasňování existujících konfliktů ekonomickými důvody dál. Tvrdí, že „*stabilizační rovnováha moci je dnes více než kdy jindy od druhé světové války vychýlena ve prospěch Západu, který dává islámským státům jasně na srozuměnou, že hodlá vojensky a ekonomicky kontrolovat vývoj na celé planetě.*“⁶⁶ Navíc díky zhroucení Sovětského svazu a oslabení ekonomického a vojenského potenciálu Evropy dnes téměř nic nebrání Spojeným státům, aby hájily své zájmy kdekoli na světě. Projevovaný antiamerikanismus (případně obecně antizápadní nálady) má především politické a nikoliv civilizační příčiny.⁶⁷

Kritika Huntingtonovu *Střetu civilizací?* vyčítá jeho opomenutí ekonomických vlivů na současný vývoj ve světě. Soderberg, i přes vlastní důraz na ekonomickou stránku věci, zdůrazňuje, že nelze předjímat, na jakém základě budou v budoucnosti konflikty probíhat. Konflikty jsou historickým faktem a tenze (v různé intenzitě) lze nalézt kdekoliv.⁶⁸

3.9 Nebezpečná zaujatost pro předem daný výsledek

Z volby argumentů, přecházení specifických výjimek, problematicky obhajitelného rozčlenění světa atp. lze dojít k závěru, že dílo bylo psáno s tendencí dosáhnout předem zvoleného závěru – řekněme tedy pravděpodobnému střetu západní a islámské civilizace. Autor si vykonstruoval obraz světa tak, jak se to hodilo či odpovídalo měnícímu se bezpečnostnímu prostředí a americkým zájmům. Tuto abstraktní konstrukci pak bez historických souvislostí a porozumění jednotlivým kulturám předložil jako multidisciplinární výzkumný výstup.⁶⁹

Tato sebejistota a neomylnost však s sebou přináší velké nebezpečí. Huntington pojmenoval určitý očekávaný stav, čímž jej postavil do roviny *musí se stát*. Ačkoliv sám popírá, že jeho vize je jedinou možnou, vystavěl knihu jako neomylný a na faktech založený

⁶⁶ Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 44.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Cit In: Nešpor, M. Globalistická výzva paradigmatu „střetu civilizací“. In *Global Politics : časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*. 28. října 2002 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW: < <http://www.globalpolitics.cz/clanky/globalisticka-vyzva> >. ISSN 1213-7685.

⁶⁹ Mendel, M. „Střet civilizací“ ve světle vědeckého výzkumu. *nebo* Zbořil, Z. Střed a střet civilizací. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. Praha : Evropský literární klub, 2002. s. 102-113. ISBN 80-86316-31-9.

budoucí obraz světa.⁷⁰ Smutnou realitou je, že většina politických představitelů má tendence uchýlovat se k jednoduchým teoriím, rychlým řešením a přehledným vysvětlením. To vše dílo *Střet civilizací?* nabízí. Postrádá-li pak konkrétní politický činitel systematické vzdělání a nadhled nad svoji vlastní osobou, začne jednat (byť třeba nevědomě) v intencích pro něj uchopitelné teorie, neboť ji bude považovat za jedinou možnost dalšího směřování.⁷¹

3.10 Shrnutí kritiky

Na základě pročtení většího množství kritiky lze dojít k obecnému závěru, že dílo *Střet civilizací?* není příliš myšlenkově hluboké. Není vystavěno na vědecky obhajitelném základě. Vyzdvižení pouze určitých aspektů současného stavu ve světě degraduje celé dílo na jeden z možných způsobů orientace v mezinárodních vztazích.

Dílo skrývá i určité nebezpečí, neboť široká veřejnost, které byla kniha v roce 1996 předložena, nemusí být obeznámena s nedostatky díla a postrádá tak patřičný nadhled. Teroristické útoky na WTC dne 11. září 2001 pak jakoby naopak potvrdily Huntingtonovu vizi o nevyhnutelném střetu Západu s islámem. Laické veřejnosti tak kniha nabídla silně zjednodušený model světa, utvrzující (zdánlivě na základě odborných fakt) již dříve zakořeněné předsudky a stereotypy.

Přes všechny zmíněné nedostatky se na *Střet civilizací?* odvolávají publicisté i politologové současnosti.⁷² Zejména po Huntingtonově smrti v prosinci 2008 byl jeho odkaz často skloňován. Je proto oprávněné podívat se na dílo a jeho uplatnitelnost v současném světě. Rozebrat jej, analyzovat a ptát se, zda se Huntingtonovi vize z 90. let dnes opravdu potvrzují.

⁷⁰ Nešpor, M. Globalistická výzva paradigmatu „střetu civilizací“. In *Global Politics : časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*. 28. října 2002 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW:

< <http://www.globalpolitics.cz/clanky/globalisticka-vyzva> >. ISSN 1213-7685. nebo Komárek, S. Prorokovali proroci. a Kropáček, L. Model spíše varovný. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. s. 19-48.

⁷¹ Krejčí, O. Hrozivé proroctví. In *Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*. str. 50.

⁷² Brož, J. *Huntington varuje: blíží se konec americké civilizace!* Britské listy. 3.9.2004. [cit. 2010-04-17].

Dostupný z WWW: < <http://www.blisty.cz/art/19639.html> > nebo Inglehart, R. Norris, P. The true clash of civilizations. *Foreign Affairs*. Mar/Apr 2003. . [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW:

< www.hks.harvard.edu/fs/.../Inglehart%20Foreign%20Policy.pdf > nebo příspěvky ve sborníku *Střet civilizací?: Dominance Západu, nebo dialog světových kultur*.

4. Analytická část práce

4.1 Cíl analýzy

Cílem práce je odpovědět na základní otázku, zda jsou Huntingtonova tvrzení ve světě po 11. září 2001 platná a odpovídající realitě. Pro její zodpovězení je nejprve třeba zvolit kritéria a to jak pro validaci jeho tezí, tak pro výběr zkoumaných událostí, neboť monitorování každé světové události není v možnostech této práce.

4.2 Výběr kritérií pro validaci Huntingtonových tezí

Výběr kritérií, na základě kterých jsou zkoumané události hodnoceny a následně posuzována jejich pravdivost v současné době, vychází z:

- a) hlavních myšlenek díla - tak se podaří postihnout klíčová tvrzení,
- b) odborné kritiky díla - tak se podaří postihnout problematická tvrzení.

Při formulaci kritérií dochází do značné míry k zjednodušení původních tvrzení. Děje se tak pro zpřehlednění analýzy. Kritéria však plně vycházejí z výše rozebíraného díla i kritiky, a proto při případných nejasnostech lze najít jejich „plné znění“ v odpovídajících kapitolách.

1. Huntington tvrdí, že rozhodujícím aktérem konfliktu je civilizace, přičemž za referenční znak civilizace považuje sdílení jednoho náboženství naprostou většinou populace. Základním bodem je tedy určit, zda jsou znesvářené strany příslušníky odlišných vír a tedy i odlišných civilizačních bloků.
2. Světový řád, jak jej chápe Huntington, předpokládá soustředné uspořádání států v rámci civilizačních bloků. Do konfliktu jsou pak zapojeny civilizačně příbuzné státy (*kin countries*), přičemž míra jejich zapojení vychází ze vzdálenosti a intenzity konfliktu. Ústřední stát (*core country*) je zapojen vždy, byť třeba čistě formálně. Státy se však vždy připojují na stranu toho, kdo jim je civilizačně blízký. Toto kritérium lze posoudit na základě reálných vojenských akcí či prohlášení státních činitelů.

3. Dalším kritériem je teze o výskytu konfliktů na zlomových liniích. Práce analyzuje, zda se střet odehrává tam, kde Huntington předpokládá hranice civilizací. Zde se lze opřít o hranice, jak jsou prezentovány v samotné knize *Střet civilizací?*.

Tab. č. 1 Kritéria pro validaci tezí

	Formulace kritéria	Potvrzení kritéria	Vyvrácení kritéria
1	Válčí spolu příslušníci civilizací vyznávající odlišná náboženství.	odlišné náboženství zúčastněných stran	stejně náboženství zúčastněných stran
2	Do civilizačního střetu se zapojují příbuzné státy.	zapojení příbuzných států	nezapojení příbuzných států; zapojení příbuzných na civ. odlišné straně
3	Konflikty probíhají na hranicích civilizací.	na zlomových liniích	mimo zlomové linie

4.3 Výběr kritérií pro volbu zkoumaných konfliktů

Klíčovým bodem analýzy je nezaujatý výběr událostí, aby mohly být Huntingtonovi teze ověřeny co nejobjektivněji. Vzhledem k tomu, že práce se ptá, zda jsou Huntingtonovi teze aplikovatelné v současném světě, je třeba určit nejzazší časovou hranici. Tím bylo zvoleno 11. září 2001. Den, kdy teroristé napojení na islamistickou síť Al-Kajda zaútočili na World Trade Center v New Yorku a Pentagon a zapříčinili smrt téměř 3 000 lidí. Tehdy se totiž doslova jednalo o ránu zasazenou Západu islámem, o které hovoří Huntington. Opět se tak rozvířila debata o jasnozřivosti díla *Střet civilizací?*.

Oproti časovému vymezení, není místní vymezení tak jednoduché. Místní vymezení se nemůže omezit jen na část světa, neboť tím by se vlastně zcela popřel jeden z bodů kritiků, kde je Huntingtonovi vyčítáno opomíjení rolí ostatních civilizací (myšleno mimo západní a islámské, na které klade přehnaný důraz). Na druhou stranu nelze zkoumat každý výbuch bomby. Jednak to není v silách práce, ale také by se tím zcela znehlednil výsledek.

Analýza se tedy omezí na významné konflikty posledních let. Jako určující kritérium pro jejich výběr byl stanoven počet mrtvých v souvislosti s konfliktem.

4.3.1 Výběr relevantních konfliktů

Výběr konfliktů je založen na ročenkách 2002 – 2009 stockholmského institutu SIPRI⁷³, který se zabývá monitorováním mezinárodního míru a bezpečnosti. Ve zmíněných ročenkách je vždy uveden seznam nejvýznamnějších konfliktů předcházejícího roku a vyzdvíženy ty konflikty, kde počet úmrtí v souvislosti s boji v daném roce přesáhl 1 000 obětí.

Některé z těchto konfliktů přesahují úmrtnost 1 000 osob i několik let po sobě. Jiné ji přesáhnou pouze jedenkrát za celou délku svého trvání. Kompletní přehled konfliktů z ročenek SIPRI je uveden v Příloze č. 1. Pro analýzu byly vybrány konflikty, které alespoň jedenkrát ve zkoumaném období přesáhly úmrtnost 1 000 osob.

Tab. č. 2 Vybrané konflikty

Lokalita	Rok, kdy počet obětí přesáhl 1 000 osob ⁷⁴
<i>Afrika</i>	
Alžírsko	2001
Angola	2001
Burundi	2001, 2002
Súdán	2001, 2002, 2004
Libérie	2003
Uganda	2004
<i>Amerika</i>	
Kolumbie	2001, 2002, 2005
USA	2001
<i>Asie</i>	
Afghánistán	2001, 2005, 2006
Indie - Kašmír	2001, 2002, 2003, 2004, 2005
Srí Lanka	2001, 2006
Nepál	2002, 2003, 2004, 2005
Indie x Pákistán	2003
Indonésie	2003
<i>Evropa</i>	
Rusko	2001, 2002, 2004
<i>Blízký Východ</i>	
Irák	2003, 2004, 2005, 2006

⁷³ Stockholm international peace research institute. Dostupný z WWW: < www.sipri.org >.

⁷⁴ Konflikt zde uvedený s rokem např. 2003, lze nalézt v ročence 2004.

Kromě konfliktu Indie s Pákistánem roku 2003 se vždy jednalo o vnitrostátní konflikty (především občanské války). V letech 2003 až 2008 tedy nebyl aktivní žádný mezistátní konflikt. Nicméně ve čtyřech konfliktech byly zapojeni vojáci jiných států na jedné ze zúčastněných stran. Jednalo se o tyto země: Spojené státy americké, Afghánistán, Irák, Somálsko.⁷⁵ V databázi konfliktů Correlates of War lze ale nalézt válku v Afghánistánu (2001) a v Iráku (2003) označenou také za mezinárodní.⁷⁶ Je tedy zřejmé, že pohledy na jednotlivé konflikty se mohou různit. Tato práce při výběru konfliktů vychází ze zdrojů SIPRI.

4.4 Analýza konfliktů dle kritérií 1 a 2

V této části jsou postupně jednotlivé konflikty podrobeny analýze dle kritérií 1 a 2. Nejprve jsou uvedeny širší historické a kulturní souvislosti konfliktu a následně je ohodnocen z hlediska potvrzení či vyvrácení kritérií.

4.4.1 Alžírsko

Konflikt v Alžírsku lze sledovat už od roku 1988, kdy došlo ke státnímu převratu a mezi novými stranami se ustavila i islamistická strana FIS (Front islamique du salut nebo Islamic Salvation Front), která brzy oslovila naprostou většinu voličů. V roce 1991 však byl proveden nový puč, který odstavil FIS od moci. Od té doby následovaly dlouhé roky bojů. FIS se hájila nutností povstat se zbraní v ruce, neboť byla roku 1991 nelegitimně zbavena moci. Díky protipovstaleckým akcím, které spočívaly v zanesení rozkolu do partyzánských řad, se v zemi vyprofilovalo nesčetně ozbrojených buněk hlásících se a operujících ve jménu Islámu.⁷⁷ Ty bojovaly jak proti státnímu režimu, tak proti sobě navzájem a páchaly násilnosti vůči civilnímu obyvatelstvu. Kritérium nábožensky odlišných skupin se nepotvrzuje.

Do střetu nebyly přímo zapojeny žádné příbuzné státy. Namísto je však zmínit podporu Francie vojenské vládě, vycházející ze společných hodnot – legitimnosti vlády a odporu proti islamistickým partyzánům. Pravděpodobně existovala i spojení mezi partyzány

⁷⁵ SIPRI Yearbook 2009 Summary. str. 4. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < <http://www.sipri.org/yearbook/2009> >.

⁷⁶ Sarkees, Meredith Reid and Frank Wayman (2010). *Resort to War: 1816 - 2007*. CQ Press. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < http://www.correlatesofwar.org/COW2%20Data/WarData_NEW/WarList_NEW.html >.

⁷⁷ Turshen, M. *Armed violence and poverty in Algeria*. Centre for International Cooperation and Security. University of Bradford. Nov 2004. str. 4.

a islamistickými buňkami v sousedních státech. Toto kritérium se tak potvrzuje, ač nikterak výrazně.

4.4.2 Angola

Také konflikt v Angole je bojem o uchopení moci v zemi. Po roce 1975, kdy Angola získala nezávislost na Portugalsku, se rozhořely boje o další směřování země. Znesvářenými stranami byly strany MPLA (Movement for the Liberation of Angola) a UNITA (National Union for the Total Independence of Angola). (V 70. letech působila proti MPLA ještě strana FNLA (National Front for the Liberation of Angola).)

V konfliktu nebyl výrazný náboženský prvek a nevyhovuje tak kritériu odlišných náboženských skupin. Můžeme zde však pozorovat zapojení různých států. MPLA byla stranou komunistickou s vazbami na Sovětský svaz. S ohledem na výskyt kubánských vojáků⁷⁸ v zemi lze za podporující stát považovat i Kubu. Na druhé straně stála UNITA podporovaná Spojenými státy a Jihoafrickou republikou. Ty se také v roce 1988 zasadily o (nenaplněnou) dohodu o stažení všech cizích vojsk z oblasti. I přes vyslání mírových sil a pozorovatelů OSN (působili v zemi v letech 1988 až 1999) se nepodařilo situaci v zemi stabilizovat. Volby plánované na rok 2001 byly stranou MPLA zrušeny pro intenzivní boje. Míru bylo dosaženo až po smrti radikálního vůdce opozičního hnutí UNITA Jonase Savimbiho v březnu 2002.⁷⁹

Do konfliktu se tedy opravdu zapojily státy, které byly ideologicky příbuzné znesvářeným stranám. Nejednalo se však o náboženskou, a tedy civilizační příbuznost, ale spíše o politické a ideologické sympatie. Toto kritérium tak vyhovuje pouze z části.

4.4.3 Burundi

Konflikt v Burundi je další občanskou válkou. Jde v podstatě o dlouhodobý konflikt dvou kmenů Tutsiů a Hutuů. Vyhrocenost situace je podporována i bídou v zemi. Několikrát došlo k dohodám o příměří, které však byly porušovány. Na jejich vyjednávání se v letech

⁷⁸ Brežněv požádal Castra o pomoc Angole proti Portugalsku. Kubánští vojáci se vylodili 5. 10. 1975. (Nálevka, V. *Čas soumraku*. Praha: Triton 2004. Edice Dějiny do kapsy. sv. 24. Vydání 1. ISBN 80-7254-495-0.)

⁷⁹ Angola's 25 Years of Civil War. *Global Policy Forum*. Nov 9, 2000. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/202/41480.html> > a Nálevka, V. *Čas soumraku*.

1999 a 2000 podílel i Nelson Mandela. Po opětovném porušení dohody a nedořešení sporu omezily humanitární organizace, stejně jako mise OSN působení v oblasti pro příliš velkou rizikovitost.⁸⁰ Ani jedno z kritérií analýzy není v tomto případě splněno.

4.4.4 Súdán

V rámci ročenky SIPRI je Súdán uváděn ve dvou souvislostech. Jednak v souvislosti s občanskou válkou, od roku 2003 pak v souvislosti s konfliktem v Dárfúru. Občanská válka začala již roku 1983 (5 let po konci předcházející občanské války) a na počátku stálo vyhlášení práva šaría na jihu země. Trvala do roku 2003, kdy byla uzavřena dohoda obsahující ujednání o rozdělení prostředků z těžby ropy.

Během této války se v Dárfúru vyprofilovaly dvě opoziční strany - Súdánská osvobozenecká armáda (SLA) a Hnutí pro rovnost a spravedlnost (JEM). „*Cílem obou hnutí bylo ukončit politickou a ekonomickou marginalizaci regionu. Obě hnutí zastupovala zájmy hlavních kmenů původního černošského obyvatelstva.*“⁸¹ Obdobně jako v předcházející občanské válce se na odpor proti dárfúrským lokálním hnutím postavily arabské milice.

V oblasti proti sobě stojí černošské protivládní a arabské provládní kmeny. „*Konflikt v Dárfúru není konfliktem náboženským – místní černošské obyvatelstvo je také muslimské, ale je soubojem o rozdělení ekonomických zdrojů.*“⁸² Kritérium odlišných náboženských skupin zde tedy neplatí. Obdobně i kritérium zapojení příbuzných států, neboť o angažovanosti států lze hovořit pouze na lokální úrovni a je spíše spekulativní. Na příklad republika Čad byla nařčena z podpory protivládních hnutí.

4.4.5 Libérie

Obdobně jako v Angole, je i liberijský konflikt spojen s konkrétní osobou. Jde o prezidenta Taylora. Byl zvolen v roce 1996 po několikaleté občanské válce. V průběhu jeho šestiletého volebního období se mu však nepodařilo znatelně pozvednout ekonomickou úroveň země. „*Namísto snahy o pozvednutí země Taylor zřejmě podporoval povstalecké*

⁸⁰ Burundi civil war. *GlobalSecurity*. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/burundi.htm> >.

⁸¹ Pecháček, Š. *Situace v Dárfúru – informační podklad č. 3.035*. Parlamentní institut PČR: září 2005. str. 2.

⁸² *Ibid.* str. 3.

*jednotky v sousední Sieře Leone, kterým výměnou za diamanty poskytoval zbraně a výcvik. (...) Na domácí scéně si Taylor počínal podobně jako jeho předchůdci: posílené armádní jednotky využíval k zavražďování obyvatelstva a pokoušel se rozdmýchat spory mezi jednotlivými kmeny.*⁸³ Proti Taylorovi se zformovaly dvě povstalecké skupiny Sjedenocení Liberijci za smír a demokracii (LURD) a Hnutí za demokracii v Libérii (MODEL), kterým se v průběhu roku 2001 podařilo ovládnout dvě třetiny země. „*Obyvatelé země se začali s nadějí obracet ke Spojeným státům americkým v očekávání, že prezident George W. Bush vyšle do země vojáky a nastolí mír a pořádek...*“ Tato jejich naděje plynula z historického pozadí, kdy již od 19. století byly obě země významnými obchodními partnery. (Libérie byla pro Spojené státy zajímavá díky zdrojům kaučuku.)

Spojené státy podmínily svoji pomoc odchodem Taylora ze země a zapojení sil ECOMOGu (západoafrická Skupina ekonomického společenství pro kontrolu příměří). „*J sme ve zvláštní situaci. V této zemi se nedaří uzavřít příměří, ale obě bojující strany žádají příchod mezinárodních sil a čeká na ně i obyvatelstvo*“, charakterizoval situaci generální tajemník OSN Kofi Annan, jenž se zasláním dopisu zasloužil o projednání případu v Radě bezpečnosti OSN.⁸⁴

Rozmístění vojáků OSN bylo nakonec schváleno, nicméně v té době již probíhalo plnění země nekontrolovatelnými ozbrojenými skupinami. Ani v tomto případě nelze hovořit o konfliktu nábožensky odlišných skupin, neboť šlo o boje o moc a zdroje, a toto kritérium se tedy nepotvrdilo. Spřízněné státy se zde zapojily, nicméně především z důvodu tamního porušování lidských práv a demokratických hodnot.⁸⁵ Kritérium zapojení příbuzných států tak platí pouze z části.

4.4.6 Uganda

Konflikt v Ugandě trvá od 80. let a odehrává se především mezi vládními silami a LRA (Lord's Resistance Army). LRA vznikla odtržením od dřívějších vládních sil UPDF. Vede ji autokratický Joseph Kony, hlásající potřebu nastolit v Ugandě vládu na základě

⁸³ Vydřura, V. Občanská válka v Libérii: Světlo na konci tunelu? . *Global Politics*. říjen 2003. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < <http://www.globalpolitics.cz/studie/liberie-obcanska-valka> >.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Ibid.

křesťanského desatera, sám sebe považuje za proroka a své bojovníky získává únosy mladistvých.

Ač by se na první pohled mohlo zdát, že jde o náboženskou válku, není tomu tak a související kritérium neplatí. (V zemi žije 83,9 % křesťanů a 12 % muslimů.⁸⁶) Kony chce nastolit autoritativní režim a biblické desatero mu dobře slouží jako ospravedlnění jeho činů.

Nejintenzivnější boje probíhaly v letech 2002 až 2004, kdy bylo ugandské vojenské vládě po dohodě se Súdánem umožněno zaútočit na tábory LRA nacházející se na jihu Súdánu. V návaznosti na slábnoucí vliv Konyho armády se sousedící státy spojily v boji proti ní. Josepha Konyho stíhá Mezinárodní trestní soud, nicméně k větší angažovanosti se mezinárodní společenství neodhodlalo.⁸⁷ Zapojení jiných států tedy existuje, ale z hlediska kritéria pouze částečně, neboť jde o strategickou lokální koalici cílenou proti LRA.

4.4.7 Kolumbie

V Kolumbii se vede již několik let guerillová válka. V zemi existují dvě významné partyzánské levicové organizace: FARC - Revoluční ozbrojená fronta Kolumbie (Frente Armada Revolucionario de Colombia) a ELN - Národní osvobozenecká armáda (Ejercito de Liberación Nacional). FARC získává prostředky především obchodem s drogami a zbraněmi, zatímco ELN se specializuje na únosy. Současný kolumbijský prezident Álvaro Uribe se rozhodl proti guerillám razantně zakročit a v září 2002 požádal OSN o finanční pomoc a zprostředkování mírového procesu.

Co se zapojení jiných států týče, pak s Kolumbijskou vládou uzavřeli spolupráci Američané. Za možnost využívat několik základen a letišť v oblasti se zapojí do boje proti drogovým kartelům a guerillovým jednotkám.⁸⁸ Ve výsledku však možná přinesou do regionu

⁸⁶ Uganda. CIA – *The World Factbook*. Poslední revize duben 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ug.html> >.

⁸⁷ Potyszová, K. Uganda. *Invisible children*. 2009. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < <http://www.invisiblechildren.cz/history/uganda> > a Zapomenuté války: Uganda 20 let trpí bez zájmu světa. *Aktualne.cz*. 5.7.2008. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=608769> >.

⁸⁸ Kanda, F. Zapomenutá válka v Kolumbii. *ČT24*. 6.11.2009. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < <http://www.ct24.cz/blogy/71764-zapomenuta-valka-v-kolumbii/> > a Hrabálek, M. Kolumbie – konflikt bez řešení? *Global Politics*. leden 2003. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: < <http://www.globalpolitics.cz/clanky/kolumbie-konflikt> > a Kolumbie zpřístupnila základny jednotkám USA.

větší nestabilitu, neboť okolním jihoamerickým státům se přítomnost americké armády v oblasti nelíbí. Celkově lze toto zapojení vnímat jako strategický tah, spíše než civilizační sounáležitost. V analýze byl tedy konflikt hodnocen jako částečně vyhovující.

90 % obyvatel vyznává křesťanství.⁸⁹ FARC nelze označit za náboženskou skupinu. Profiluje se pouze jako levicová protivládní organizace. Z tohoto důvodu zde ani kritérium o rozdílnosti vyznání znesvářených stran neplatí.

4.4.8 Afghánistán

Na první pohled se může zdát, že v Afghánistánu jsou splněny veškeré Huntingtovi teze. Proti sobě stojí převážně západní koalice v čele se Spojenými státy a islámský Afghánistán, respektive Tálibán. Je však třeba podívat se na konflikt ze širších souvislostí.

Boje o moc na území Afghánistánu lze sledovat již dříve, pro účely analýzy postačí jako počátek prosinec 1994. Tehdy skončilo volební období prezidenta Burhánuddína Rabbáního, který i přes vypršení mandátu ve funkci setrval. Rozhořela se občanská válka mezi frakcemi mudžáhidů.⁹⁰ „V Afghánistánu proti sobě stanuli příslušníci konkurenčních etnik, stoupenci Islámské společnosti Afghánistánu v čele s tehdejším prezidentem Rabbáním a jeho ministrem obrany, tádžickým generálem Ahmádem Šáhem Masúdem, a Islámskou stranou Afghánistánu v čele s premiérem Hekmatjárem, který byl chráněncem Pákistánu. Třetí významnou postavou v mocenském boji se stal uzbecký generál Abdul Rašíd Dóstum se svým Národním islámským hnutím Afghánistánu (džunbeš-i millí islámi), jenž měl podporu Ruska. Do konfliktu také zasahovala hazárská šiitská Strana islámské jednoty Afghánistánu (hizb-i wahdát islámi), za níž stál Írán, a různorodá menší uskupení.“⁹¹ Vojenské koalice se rozpadaly, území bylo rozděleno pod různé správy. V té době se pákistánská pomoc Hekmatjárovi přeorientovala na nově vzniklé hnutí Tálibán. Tomu se podařilo dobýt Kandahár (jež se stal jeho centrem) a v roce 1996 i Kábul. Postupně ovládl dvě třetiny území. O zbylé oblasti – na severu – se dělili ostatní političtí aktéři. Mazáre Šaríf se stalo

Chávez protestuje. *lidovky.cz*. říjen 2009. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/kolumbie-zpristupnila-zakladny-jednotkam-usa-chavez-protestuje-phw-/ln_zahranici.asp?c=A091030_163948_ln_zahranici_qqq>.

⁸⁹ Columbia. *CIA – The World Factbook*. Poslední revize duben 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html>>.

⁹⁰ Muslimové angažováni v ideologickém boji džihádu.

⁹¹ Boháč, A. Afghánistán za vlády Tálibánu: politicko-geografická analýza. *E-polis.cz*. 10. listopad 2008. [cit. 2010-05-04] Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/320-afghanistan-za-vlady-talibanu-politicko-geograficka-analyza.html>> ISSN 1801-1438.

provizorním hlavním městem Afghánistánu. Tálibán si ustavil Islámský emirát Afghánistán a formálně ustavil v Kábulu vládu a parlament.

Po stabilizaci centrálního Afghánistánu podnikl Tálibán úspěšné obsazení téměř všech severních částí země. Tálibán byl kritizován za porušování lidských práv, regionální humanitární krizi, obchod s opiem a podporu terorismu. Pro finanční prostředky se obrátil k pákistánské tajné službě a organizaci Al Kajda. Proti Tálibánu se zformovala Sjednocená fronta pro záchranu Afghánistánu v čele s Masúdem, avšak nedosahovala významnějších úspěchů. 9. září 2001 byl Masúd zabit – zřejmě Al Kajdou. 11. září 2001 zaútočili unesenými letadly teroristé ze sítě Al Kajda na World Trade Center v New Yorku. Následovala odvetná operace Trvalá svoboda (Enduring Freedom) a americký prezident George W. Bush vyhlásil válku světovému terorismu. Středoasijské země akci uvítaly a poskytly spojencům svůj vzdušný prostor, neboť se samy bály náklady islámským obrozením. Také Pákistán, který byl dlouhodobým podporovatelem Tálibánu, se dohodl na spolupráci se spojenci. *„Přes odpor většiny obyvatelstva se pákistánský prezident Parváz Mušaraf s Washingtonem dohodl, přičemž nemalý vliv sehrála vidina amerických investic v Pákistánu. I další spojenci Tálibánu se zachovali pragmaticky a s protiteroristickou koalici spolupracovali. Na stranu svého amerického rivala se postavilo i Rusko, jemuž vzhledem k problémům s čečenskými separatisty přišlo světové tažení proti terorismu vhod.“*⁹²

Do konce roku 2001 byly tálibové z Afghánistánu vypuzeni. Vliv Tálibánu však postupně opět rostl (zejména v jižních oblastech), což přimělo spojence k dalším bojům. Nárůst se projevil až do té míry, že se v letech 2005 a 2006 opět objevuje na seznamu konfliktů s více jak 1 000 mrtvými za rok.

Je tedy patrné, že zpočátku proti sobě stály skupiny se stejným – islámským vyznáním. Až po 11. září do konfliktu vstoupili aktéři západní civilizace. Lze tedy připustit, že v rámci zkoumaného časového úseku proti sobě stojí dvě odlišné civilizace s odlišnými hodnotami a kulturou, čímž se potvrzuje náboženské kritérium. V konfliktu je silné zapojení ostatních států – od přímé vojenské angažovanosti, po upuštění od podpory Afghánistánu. V podstatě se však všichni připojili na stranu spojenců. V konfliktu tedy nedošlo k zapojení

⁹² Boháč, A. Afghánistán za vlády Tálibánu: politicko-geografická analýza. *E-polis.cz*. 10. listopad 2008. [cit. 2010-05-04] Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/320-afghanistan-za-vlady-talibanu-politicko-geograficka-analyza.html>> ISSN 1801-1438.

států na základě civilizační příbuznosti, avšak pro samotný fakt zapojení je vhodnější vyhodnotit toto kritérium jako částečně potvrzené.

4.4.9 Indie - Kašmír

Spory mezi Indií a Pákistánem se soustředí především na oblast Kašmíru. Tato strategicky i surovinově významná lokalita byla předmětem bojů již od konce druhé světové války a do řešení sporu se zapojila i OSN. V roce 1949 se ustálila tzv. linie příměří, demilitarizovaná oblast o délce cca 550 km, dělící oblast Kašmíru mezi Indií a Pákistán. I přesto se však dále objevovaly střety. Obě následující války (v letech 1965 a 1971) byly motivovány i snahou ovládnout Kašmír.⁹³

Vzhledem k členitosti terénu se v oblasti vede guerillová válka. Ozbrojené buňky podporované Pákistánem zde bojují proti indické policii a vojenským jednotkám. Indie dokonce vyzbrojila místní obyvatele pro jejich sebeobranu. Bojovníci podnikají teroristické útoky na politické představitele i civilní cíle protistrany. Mezinárodní organizace (EU a OSN) zůstaly u slovní intervence. „*Nabádáme je k zachování střízlivého rozumu,*“ *tvrdí vysoký představitel EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku Javier Solana.*⁹⁴ V regionu mají své zájmy i tři velmoci – Američané, Rusové a Čína. Dá se říci, že Američané straní Pákistánu (strategický partner v oblasti). „*[Rusové] S Indií chtějí udržovat dobré vztahy, byť třeba jen proto, že jde o jednoho z největších tradičních odběratelů ruských zbraní. Společně se Rusové a Američané snaží předejít válce, která by mohla znamenat použití jaderných zbraní s těžko odhaditelnými důsledky - jak pro člověka a životní prostředí, tak pro světovou strategickou rovnováhu.*“⁹⁵ Čína v oblasti pěstuje ze strategických důvodů spíše proti-indické spojení.

Kritérium zapojení příbuzných států lze vyhodnotit jako částečně platné. Státy se zapojují, avšak nepřímo a především ze strategicko-obchodních motivů. Kritérium účasti

⁹³ Nálevka, V. *Čas soumraku.*

⁹⁴ Indie zvažuje kvůli Kašmíru blokádu. *iDnes.cz.* květen 2002. [cit. 2010-05-08] Dostupný z WWW: < http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A020522_101411_zahranicni_jpl&l=1&t=A020522_101411_zahranicni_jpl&r2=zahranicni >.

⁹⁵ Hudema, M. Strategické aspekty kašmírského konfliktu. *infoservis.net.* červenec 2002. [cit. 2010-05-08] Dostupný z WWW: < <http://www.infoservis.net/art.php?id=1026145127> >.

odlišných náboženství se naopak potvrzuje. Indie je převážně hinduistická a Pákistán islámský. V samotné oblasti Kašmíru pak převažují muslimové.⁹⁶

4.4.10 Indie versus Pákistán

Jak již bylo řečeno, spočívá jádro konfliktu mezi těmito státy v boji o Kašmír. V ročence SIPRI je rok 2003 zvláště vyzdvížen zřejmě pro zostření bojů v souvislosti s volbami ohledně státní příslušnosti Kašmíru na konci roku 2002, atentáty, i neúspěšným pokusem o atentát na Mufti Mohammeda Sayeeda, ministra indické části Kašmíru - státu Džammú a Kašmír. Konflikt je pro účely analýzy hodnocen stejně, jako spor o Kašmír.

4.4.11 Srí Lanka

Republika Srí Lanka rozprostírající se na ostrově Cejlon, získala nezávislost odchodem Britů z Indie v roce 1946. Na území se pak rozhořely etnické konflikty mezi sinhálskou majoritou vyznávající buddhismus a tamilskou minoritou vyznávající hinduismus. V zemi probíhal krvavý konflikt mezi vládními silami a tzv. Tygry osvobození tamilského Ílámu (LTTE) toužícími po odštěpení severních oblastí.

V roce 2002 bylo dosaženo křehké dohody a započata mírová jednání. Od nich však LTTE v dubnu 2003 pro nedostatek konsenzu na klíčových bodech odstoupila. Po opětovných útocích ze strany LTTE, zejména na přelomu let 2005 a 2006, přistoupila vláda k razantní vojenské protiakci. K 16. květnu 2009 pak oznámila dobytí posledních částí ostrova do té doby ovládaných LTTE.

V zemi většina obyvatel (69,1 %) vyznává buddhismus. Méně pak islám (7,6 %), hinduismus (7,1 %) a křesťanství (6,2 %).⁹⁷

⁹⁶ Kašmír – podzim na linii příměří. *Koktejl*. září 2005. [cit. 2010-05-05] Dostupný z WWW: < http://www.czech-press.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1094&catid=7:planeta&Itemid=4 > a India. *CIA – The World Factbook*. Poslední revize duben 2010. [cit. 2010-05-05] Dostupný z WWW: < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html> > a Pakistan. *CIA – The World Factbook*. Poslední revize duben 2010. [cit. 2010-05-05] Dostupný z WWW: < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pk.html> >.

⁹⁷ Sri Lanka. *CIA – The World Factbook*. Poslední revize duben 2010. [cit. 2010-05-05] Dostupný z WWW: < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ce.html> >.

V konfliktu vládních sil proti LTTE lze bezpochyby vysledovat náboženské rozdíly znesvářených stran a tedy i potvrzení kritéria. Přímé zapojení jiných aktérů do sporu se nevyskytlo a toto kritérium bylo vyvráceno.

4.4.12 Indonésie

V Indonésii se vyskytují ozbrojené konflikty již od konce druhé světové války, kdy po kapitulaci Japonska (které od roku 1942 zemi okupovalo) byla vyhlášena nezávislost Indonésie. Tento akt se znelíbil Holanďanům, kteří si na svoji bývalou kolonii stále činili nárok. Následovalo několik let střetů až nakonec Holandsko ustoupilo mezinárodnímu tlaku a od bojů upustilo.

V roce 1952 byla ustavena Indonéská republika. Její území se skládá z 33 provincií s různou mírou samosprávy. Toto rozštěpení země spolu s dostatkem vojenského materiálu ještě z dob bojů za nezávislost umožňuje různým skupinám vytvářet separatistické aktivity. (Východní Timor dosáhl roku 2002 nezávislosti.) V roce 2003 se pak separatisticky projevila zejména organizace Gerakan Aceh Merdeka - Hnutí za svobodný Aceh.⁹⁸ Tito bojovníci ve jménu nezávislosti páchali násilnosti na civilním obyvatelstvu. Navíc byli podporováni ropnými společnostmi se zájmy v oblasti.

Indonésie se řadí mezi státy s největším počtem muslimů na světě. Jde však o sekularizovaný stát a vedle islámu zde lze najít i stopy jiných náboženství. Muslimové tvoří 86,1 %, protestanti 5,7 %, katolíci 3 %, hinduisté 1,8 % a ostatní 3,4 %.⁹⁹ „*Terorismus v Indonésii, podle Olši, bývalého českého velvyslance v Indonésii, není až na výjimky orientovaný na ostatní náboženství.*“¹⁰⁰ Spory jsou zde nyní založeny spíše na konfliktu civilisté versus vojáci a motivací bývají různé emancipační a mocenské cíle. Kritérium náboženství se zde nepotvrzuje.

Pomineme-li události z konce 40. let, pak moderní konflikt je čistě vnitrostátním sporem a zapojení příbuzných států se zde též nepotvrzuje.

⁹⁸ Aceh se nachází na samém západě Republiky Indonésie.

⁹⁹ Indonesia. CIA – *The World Factbook*. Poslední revize duben 2010. [cit. 2010-05-05] Dostupný z WWW: < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/id.html> >.

¹⁰⁰ Škochová, M. Indonésie. *E-polis.cz*. 5. únor 2009. [cit. 2010-05-05]. Dostupné z WWW: < <http://www.e-polis.cz/komparace/348-indonesie.html> > ISSN 1801-1438.

4.4.13 Nepál

Uvedení Nepálu v ročence SIPRI odráží deset let trvající občanskou válku mezi vládními silami a maoistickými povstalci. Spor začal již v roce 1996, kdy se komunistická strana Nepálu (Maoisté) vzbouřila proti dosavadnímu monarchistickému zřízení, králi Gyanendrovi a jeho silám. Válka byla ukončena mírovou dohodou po šestiměsíčním vyjednávání v listopadu 2006. Namísto monarchie vznikla republika a maoisté vstoupili do parlamentu a do vlády.¹⁰¹ V roce 2008 se pak stali vítěznou parlamentní stranou.

V zemi žije naprostá většina hinduistů (80,6 %). Dále pak buddhisté (10,7 %), muslimové (4,2 %) a kiranté (3,6 %).¹⁰² Spor to tedy není až tak náboženský, jako spíše politický (monarchisté proti republikánům). Také zapojení ostatních států bylo mizivé. Obě kritéria jsou vyhodnocena jako neplatná.

4.4.14 Rusko

Rusko je v ročence SIPRI mezi státy s více jak 1 000 mrtvými ročně uvedeno především díky válce v Čečně. Rusko-čečenské války probíhaly v letech 1994 až 1996 a 1999 až 2002, kdy Rusko oficiálně ukončilo boje. K ozbrojeným akcím však docházelo i nadále. Rusko se snažilo upevnit své pozice v zemi a v nově zvoleném diktátorském prezidentovi vidělo svého loajálního stoupence. On, stejně jako jeho nástupci, však sledoval především své osobní zájmy.

*„Oficiálním zdůvodněním války ze strany ruských úřadů je ochrana územní celistvosti Ruska, ale především boj proti separatistickým fundamentalistickým muslimským skupinám, jinak řečeno teroristům.“*¹⁰³ Čečenským teroristům jsou připisovány útoky v Budjonnovsku (1995), Moskvě (1999), Volgodonsku (1999), moskevském divadle na Dubrovce (2002), Beslanu (2004) a mnoha dalších.¹⁰⁴ Naposledy pak i útoky v moskevském metru (29. března 2010).

¹⁰¹ Peace deal ends Nepal's civil war. *BBC News*. Nov 2006. [cit. 2010-05-05]. Dostupné z WWW: < <http://news.bbc.co.uk/2/hi/6169746.stm> >.

¹⁰² Nepal. *CIA – The World Factbook*. Poslední revize duben 2010. [cit. 2010-05-05] Dostupný z WWW: < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/np.html> >.

¹⁰³ Seidelová, V. Rusko-čečenský konflikt. *E-polis.cz*. 28. srpen 2006. [cit. 2010-05-06]. Dostupné z WWW: < <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/158-rusko-cecensky-konflikt.html> > ISSN 1801-1438.

¹⁰⁴ Ibid.

Čečenský konflikt lze označit za střet skupin různých náboženství – pravoslavné versus islám. Jak však podotýká nejméně jeden autor,¹⁰⁵ ve střední Asii má islám svůj osobitý ráz. „Na základě obecné sídelní podoby severokavkazského prostředí, která je typická decentralizací obyvatelstva do malých údolních vesnic (aulů) oddělených vysokými hřebeny a divokými horskými řekami, se zde vyvinula silná klanová identita, obvykle vázaná na původ z poměrně úzkého okruhu vesnic (příp. jen z jedné).“¹⁰⁶ Pro Čečence je tak mnohem důležitější klanová příslušnost, než náboženská. Ta plní až druhořadou roli. „Uchytila se zde poměrně specifická větve islámu, a to neortodoxní a mystický sufismus, konkrétně podoba pěstovaná řády nakšbandija a kadirija, jež představují synkrezi s místními pohanskými kulty.“¹⁰⁷

Přesto je nutné, vzhledem k faktické odlišné náboženské příslušnosti, kritérium náboženství vyhodnotit pozitivně. Co se zapojení ostatních států týče, pak u čečenské strany lze spekulovat nad jejím napojením na různé partyzánské či teroristické organizace v oblasti. Na straně Ruska není spojence. Mezinárodní organizace vyjadřují své postoje k poměrům v oblasti a to vůči oběma stranám, avšak k přímému zásahu se dosud neodhodlaly. Zapojení ostatních států se tak nepotvrzuje.

4.4.15 Irák

V březnu 2003 zaútočila americká vojska na režim Saddáma Husajna s obhajobou, že vlastní zbraně hromadného ničení, je napojen na organizace Al Kajdá a plánuje útoky na ostatní země. Invaze byla rychlá a úspěšná. Husajn byl dopaden v roce 2006. V zemi byly zavedeny formální demokratické instituce.

Jak se však později ukázalo, žádné z amerických tvrzení na obhajobu jejich invaze, nebylo pravdivé. Husajnov režim sice byl diktátorský a bezohledný k lidským právům, primárně však byl namířen proti odpůrcům jeho moci – většinovým šiiťům a vzbouřeneckým Kurdům. Zbraně hromadného ničení ani napojení na Al Kajdu nebyly potvrzeny. Tato kontroverzní akce se tedy, i přes tragické útoky z 11. září 2001, setkává ve světě spíše s kritikou.

¹⁰⁵ Vozár, O. *Státní terorismus v Čečensku*. Vlnov 2009. 45 s. Bakalářská práce na MU FSS. nebo Horák, S. *Střední Asie mezi východem a západem*. Praha : 2005, Karolinum. 259 s. ISBN 80-246-0906-1.

¹⁰⁶ Vozár, O. *Státní terorismus v Čečensku*. str. 23.

¹⁰⁷ Ibid.

Na vysoké úmrtnosti v zemi má vliv jak válka, tak poměrně časté sebevražedné útoky, které bývají namířeny proti desítkám civilistů. Boj mezi sebou svádí sunnité, šíité i Kurdové. Náboženské hledisko má v tomto konfliktu tedy své místo. Tím, že však nejde o zcela odlišnou víru, ale spíše o její odlišný výklad, je toto kritérium hodnoceno pouze jako částečně platné.

Zhodnotit zapojení příbuzných států je problematické. Starý kontinent se od počátku v otázce války proti Iráku rozdělil. Podporu Spojeným státům vyjádřili v tzv. Dopise osmi Španělsko, Portugalsko, Velké Británie, Itálie, Dánsko, Maďarsko, Polsko a Česká republika.¹⁰⁸ Následovala tzv. Deklarace Vilniuské desítky, v níž deset kandidátů do EU vyjádřilo připravenost podpořit vojenskou akci proti režimu v Iráku. Proti vojenské intervenci vystupovalo Německo, Belgie a zejména Francie.¹⁰⁹ Irácká strana podporu nezískala. Toto kritérium je za zapojení alespoň některých západních států na stranu Spojených států amerických hodnoceno jako částečně platné.

4.4.16 Spojené státy americké

V ročence SIPRI jsou uvedeny s rokem 2001, což odráží téměř 3 000 obětí v souvislosti s teroristickými útoky dne 11. září 2001. Za motivaci útoku bývá označován odpor vůči západním hodnotám a Americe, jakožto jejich symbolu. Vzhledem k původu útočníků i obětí lze konflikt bezpečně vyhodnotit jako střet dvou odlišných civilizací. S ohledem na jednorázovost akce nebyly do konfliktu zapojeny příbuzné státy. Jejich zapojení se projevilo až v následných operacích, což se odráží ve vyhodnocení konfliktů v Afghánistánu a Iráku.

¹⁰⁸ Bartošová, E. *Irácká krize a francouzsko – americké vztahy*. Brno 2008. 27 s. Bakalářská práce na MU FSS. str. 18.

¹⁰⁹ Francie se rozhodla vetovat jakékoliv návrhy rezolucí Rady bezpečnosti o schválení použití vojenské síly v Iráku. Také spolu s Německem, Belgií a Lucemburskem blokovala rozmístění obraných systémů NATO na území Turecka. Německo a Belgie nakonec podlehly tlaku a nebránily dále pomoci Turecku. Francie byla obejita projednáním sporu v rámci Výboru pro obranné plánování, jehož členem Francie není. (Bartošová, E. *Irácká krize a francouzsko – americké vztahy*.)

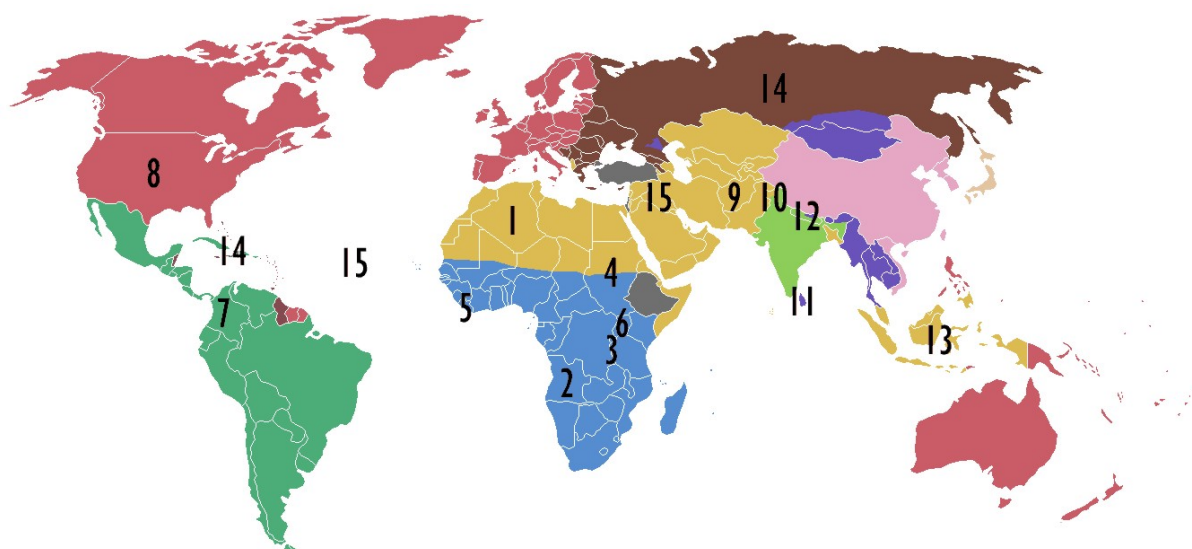
4.5 Analýza konfliktů dle kritéria 3

V této kapitole je prověřována pravdivost teze ohledně výskytu konfliktů na zlomových liniích. K její analýze slouží mapa světa zobrazující hranice států a Huntingtonovi civilizace. Každému státu je přiřazeno číslo, které jej lokalizuje na mapě. Konfliktům 'Indie versus Pákistán' a 'Indie - Kašmír' je přiřazeno stejné číslo, neboť probíhají ve stejné lokalitě. Z výsledné mapy lze odečíst, zda země, na jejímž území probíhal zkoumaný konflikt, leží či neleží na zlomové linii. Výsledek je zahrnut v závěrečném vyhodnocení analýzy.

Tab. č. 3 Státy a jejich označení na mapě

Stát	Označení na mapě	Stát	Označení na mapě
Alžírsko	1	Afgánistán	9
Angola	2	Indie - Kašmír	10
Burundi	3	Srí Lanka	11
Súdán	4	Nepál	12
Libérie	5	Indie versus Pákistán	10
Uganda	6	Indonésie	13
Kolumbie	7	Rusko	14
USA	8	Irák	15

Obr. č. 1 Lokalizace států na mapě Huntingtonových civilizací

zdroj: Europe Lost and Found. Samuel Huntington's Clash of Civilization. Dostupný z WWW:
< <http://www.europelostandfound.net/node/1075> >

4.6 Vyhodnocení analýzy

Následující tabulka shrnuje výsledky rozboru jednotlivých konfliktů z pohledu všech tří kritérií. (Kritérium 1 = Válčí spolu příslušníci civilizací vyznávající odlišná náboženství. Kritérium 2 = Do civilizačního střetu se zapojují příbuzné státy. Kritérium 3 = Konflikty probíhají na hranicích civilizací.) Hodnota 1 značí plné potvrzení kritéria, hodnota 0 pak pravý opak. Hodnota 0,5 je přidělena konfliktům, kde bylo kritérium splněno pouze částečně.

Tab. č. 4 Soupis hodnot kritérií u jednotlivých konfliktů

Lokalita	Kritérium 1	Kritérium 2	Kritérium 3
<i>Afrika</i>			
Alžírsko	0	1	0 ^a
Angola	0	0,5	0
Burundi	0	0	0
Súdán	0	0	1
Libérie	0	0,5	0 ^a
Uganda	0	0,5	0
<i>Amerika</i>			
Kolumbie	0	0,5	0
USA	1	0	x
<i>Asie</i>			
Afghánistán	1	0,5	0
Indie - Kašmír	1	0,5	1
Srí Lanka	1	0	0 ^a
Nepál	0	0	1
Indie x Pákistán	1	0,5	1
Indonésie	0	0	0 ^a
<i>Evropa</i>			
Rusko	1	0	1
<i>Blízký Východ</i>			
Irák	0,5	0,5	0
Potvrzení kritérií (%)	40,625	31,25	31,25

a = Tyto státy nemají přímou pevninskou hranici s jinými civilizacemi, ač leží na kraji civilizací. Dále konflikty v nich mají interstátní charakter občanských či partyzánských válek a proto je vhodnější hodnotou pro analýzu 0.

Z výsledků analýzy je patrné, že se Huntingtonovi teze nepotvrdily ani na 50 % zkoumaných událostí. Za největší omyl Huntingtonovi vize lze považovat tezi o zapojování příbuzných států do konfliktů. Vyjma Alžírka ani jedna událost nezískala hodnotu 1, tedy plné potvrzení kritéria. V osmi případech bylo kritérium vyhodnoceno jako částečně platné. Těchto osm konfliktů (Angola, Libérie, Uganda, Kolumbie, Afghánistán, Indie – Kašmír, Indie versus Pákistán, Irák) odráží skutečnost, že pro státy jsou prioritnější jejich strategické a obchodní zájmy, než solidarita s civilizačně příbuzným státem.

Kritérium střetu skupin z odlišných náboženských skupin se potvrdilo ze 40 % a to na konfliktech v USA (odráží teroristický útok 11. září 2001), Afghánistánu, Indii – Kašmíru, Srí Lance, Indii proti Pákistánu, Rusku a částečně v Iráku. Při zkoumání širších souvislostí se ukázalo, že častějším motivem bojů jsou mocenské a teritoriální ambice. Jak zmiňuje Nálevka,¹¹⁰ za řadou konfliktů v rozvojových zemích Afriky a Asie stojí nedořešené problémy z koloniálního období, náhlý odchod koloniálních mocností z oblastí a jejich nezáměr o osud svých bývalých kolonií.

Také teze o výraznějším výskytu konfliktů na zlomových liniích se výrazněji nepotvrdila, když toto kritérium bylo potvrzeno pouze z 31 %. Průnik konfliktu s civilizační hranicí se objevuje v Súdánu, Nepálu, Rusku a ve sporech mezi Indií a Pákistánem (v analýze jde konflikt Indie – Kašmír a Indie x Pákistán). Z tabulky č. 4 je také patrné, že zde nevzniká ani průnik, mezi konflikty odehrávajícími se na zlomové linii s civilizačními, a tedy nábožensky založenými, střety (Súdán, Nepál, Afghánistán). Průnik představují pouze zlomové linie Indie (hinduismus) – Pákistán (islám) a Rusko-čečenský konflikt. Mezi průnikové konflikty by se případně dal zařadit i konflikt na Srí Lance, neboť není až tak vzdálená kontinentu.

Je samozřejmě nutné mít na paměti i určité nedostatky výzkumu a jejich možný vliv na závěr analýzy. Jedním takovým je samotný počet zkoumaných konfliktů. Vzorek 16 konfliktů, ač nejvýznamnějších, neposkytuje příliš široký záběr dat. Také validace tezí pouze na základě tří vybraných kritérií, ač v rámci díla patří k zásadním, může výsledek zkreslovat. Pro validaci bylo uvažováno i kritérium 'míry západního vlivu' a tedy 'míry antizápadních nálad ve světě', avšak pro toto kritérium se nepodařilo dohledat dostatek informací. Obdobně

¹¹⁰ Nálevka, V. *Čas soumraku*.

komplikované bylo i posuzování 'zapojení příbuzných států', neboť v této oblasti lze čerpat pouze z oficiálních zpráv, které se však mohou značně lišit od reálných kontaktů mezi zeměmi.

I přes výše zmíněné nedostatky lze však analýzu uzavřít souhrnnou odpovědí na základní otázku: Huntingtonovi teze ve světě po 11. září 2001 nejsou platné.

Závěr

V průběhu vypracovávání této práce se ukázalo, že vnímání Huntingtona silně podléhá subjektivnímu hodnocení každého jednotlivého autora kritiky. Proto je nepravděpodobné, že by diskuse nad dílem *Střet civilizací?* utichla (alespoň v dohledné době). Vždy se najde někdo, koho dílo osloví a kdo bude obhajovat jeho teze. Zároveň bude i dost těch, kteří je budou kritizovat a vyvracet.

V rámci analytické části se podařilo zodpovědět základní otázku práce, tedy zda jsou Huntingtonovi teze ze *Střetu civilizací* poplatné realitě ve světě po 11. září 2001. Díky jejich převedení na jasně formulovaná kritéria a následné aplikaci na 16 nejvýznamnějších konfliktů posledních let bylo možné dospět k závěru, že teze v dnešní době neplatí. Teze o výskytu konfliktů na zlomových liniích i o zapojování civilizačně příbuzných států do konfliktů se potvrdily pouze z 31 %. Teze o střetu civilizací, tedy konfliktů vycházejících především z náboženské odlišnosti aktérů střetu, se potvrdila ze 40 %. Podrobné vyhodnocení poskytuje kapitola Vyhodnocení analýzy.

Osobně se nedomnívám, že by samotný fakt neplatnosti Huntingtonových tezí, měl zastavit debatu o jeho vizích. Vždyť právě díky diskusím nad kontroverzními díly, osobnostmi, událostmi atp. se může společnost posouvat vpřed. Huntingtonův odkaz jistě zaslouží respekt, neboť otevřel mimo jiné i poměrně choulostivé téma úpadku Západu a problematiku náboženských střetů.

Použitá literatura

Primární literatura

Bartošová, E. *Irácká krize a francouzsko – americké vztahy*. Brno 2008. 27 s. Bakalářská práce na MU FSS. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Petr Vilímek.

Horák, S. *Střední Asie mezi východem a západem*. Praha : 2005, Karolinum. 259 s. ISBN 80-246-0906-1.

Huntington, S. *Střet civilizací : Boj kultur a proměna světového řádu*. Ladislav Nagy. Vydání první. Praha : 2001, Rybka Publishers. 447 s. ISBN 80-86182-49-5.

Linhart, K. *Francis Fukuyama a Samuel Huntington : Konec dějin nebo střet civilizací?*. Brno, 2009. 70 s. Diplomová práce na MU FF. Vedoucí diplomové práce PhDr. Ivana Holzbachová, CSc.

Nálevka, V. *Čas soumraku*. Praha: Triton 2004. Edice Dějiny do kapsy. sv. 24. Vydání 1. ISBN 80-7254-495-0.

Vozár, O. *Státní terorismus v Čechensku*. Vlčnov 2009. 45 s. Bakalářská práce na MU FSS. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Tomáš Šmíd, Ph.D.

Wuketits, F. M. *Přírodní katastrofa jménem člověk. Vývoj bez pokroku*. Praha: 2006, Granit. 192 s. ISBN 80-7296-047-4.

Sekundární literatura

Cunningham, P. J. A Civil Clash of Ideas : An Appreciation of Samuel Huntington. *Chinese american forum*. July 2009. Vol. XXV. No. 1. s. 28-30.

Finke, R. Is the 'Clash of Civilizations' Really True? : The 'Religious Economy' Is a Better Explanation. *Science and Spirit*. December 2007. s. 45.

Fischer, P. Život v dějinné jednkolejce : Co zbylo z Konce dějin Francise Fukuyamy?. *Mezinárodní politika*. 11-12/2009, Ročník XXXIII, s. 4-6. ISSN 0543-7962.

Jiabao, W. It's not a clash but a coalition of civilisations that China wants. *The Independent*. 10 November 2009. s. 34-35.

Marotta, V. Civilisation, Culture and the Hybrid Self in the work of Robert Ezra Park. *Journal of Intercultural Studies*. s. 413-433. Routledge. Vol. 27. No. 4. November 2006. s. 417.

Pecháček, Š. *Situace v Dárfúru – informační podklad č. 3.035*. Parlamentní institut PČR. 8 s. září 2005.

Střet civilizací? : Dominance Západu, nebo dialog světových kultur. Praha : Evropský literární klub, 2002. 187 s. ISBN 80-86316-31-9.

Ruff, A. Dog Wags Tail Wags Dog. *Against the current*. January/February 2009. s. 33 a 38.

Tuathail, G. Luke, T., Present at the (Dis)Integration: Deterritorialization and Reterritorialization in the New Wor(l)d Order, In *Annals of the Association of American Geographers*. Vol. 84, No. 3 (Sep. 1994), str. 381-398.

Turshen, M. Armed violence and poverty in Algeria. *Centre for International Cooperation and Security*. University of Bradford. 14 s. Nov 2004.

Vodička, K. (editor) *Dělení Československa: Deset let poté...* Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2003. 323 s. ISBN 80-7207-479-2.

Internetové zdroje

(Platnost odkazů ověřena k 12. květnu 2010.)

Analysis: Kashmir war scenarios. *BBC News*. [online]. Aug 2002. Dostupný z WWW: < http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/2029557.stm >.

Angola's 25 Years of Civil War. *Global Policy Forum*. [online]. Nov 9, 2000. Dostupný z WWW: < <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/202/41480.html> >.

Boháč, A. Afghánistán za vlády Tálibánu: politicko-geografická analýza. *E-polis.cz*. [online]. 10. listopad 2008. Dostupný z WWW: < <http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/320-afghanistan-za-vlady-talibanu-politicko-geograficka-analyza.html> > ISSN 1801-1438.

Brož, J. *Huntington varuje: blíží se konec americké civilizace!* Britské listy. [online]. 3.9.2004. Dostupný z WWW: < <http://www.blisty.cz/art/19639.html> >.

Burundi civil war. *GlobalSecurity*. [online]. Dostupný z WWW: < <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/burundi.htm> >.

CIA – The World Factbook. [databáze online]. Central Intelligence Agency. Dostupný z WWW: < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> >.

CSCW - Centre for the Study [online]. 2007. Dostupné z WWW: < <http://www.prio.no/CSCW/> >.

Hrabálek, M. Kolumbie – konflikt bez řešení? *Global Politics*. [online]. leden 2003. Dostupný z WWW: < <http://www.globalpolitics.cz/clanky/kolumbie-konflikt> > .

Hudema, M. Strategické aspekty kašmírského konfliktu. *infoservis.net*. [online]. červenec 2002. Dostupný z WWW: < <http://www.infoservis.net/art.php?id=1026145127> >.

India-Pakistan tensions rise again. *BBC News*. [online]. Feb 2003. Dostupný z WWW: < http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/2702955.stm >.

Indie zvažuje kvůli Kašmíru blokádu. *iDnes.cz*. [online]. květen 2002. Dostupný z WWW: < http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A020522_101411_zahranicni_jpl&l=1&t=A020522_101411_zahranicni_jpl&r2=zahranicni >.

Indonésie vyhlásila novou válku. *iDnes.cz*. [online]. květen 2003. Dostupný z WWW: < http://zpravy.idnes.cz/indonesie-vyhlasila-novou-valku-dor-zahranicni.asp?c=A030519_172946_zahranicni_mhk >.

Inglehart, R. Norris, P. The true clash of civilizations. *Foreign Affairs*. [online]. Mar/Apr 2003. Dostupný z WWW: < www.hks.harvard.edu/fs/.../Inglehart%20Foreign%20Policy.pdf >.

Jedlička, P. Konec války, revoluce začíná. *Literárky*. [online]. duben 2009. Dostupný z WWW: < http://www.literarky.cz/index_o.php?p=clanek&id=3021&idpodrubrika=&rok=&cislo= >.

JSTOR. [databáze online]. Dostupný z WWW: < <http://www.jstor.org/?cookieSet=1> >. Timeline: Conflict over Kashmir. *CNN.com*. [online]. Nov 2005. Dostupný z WWW: < <http://edition.cnn.com/2003/WORLD/asiapcf/south/02/06/kashmir.timeline/> >.

Kanda, F. Zapomenutá válka v Kolumbii. *ČT24*. [online]. 6.11.2009. Dostupný z WWW: < <http://www.ct24.cz/blogy/71764-zapomenuta-valka-v-kolumbii/> >.

Kašmír – podzim na linii příměří. *Koktejl*. [online]. září 2005. Dostupný z WWW: < http://www.czech-press.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1094&catid=7:planeta&Itemid=4 >.

Kolumbie zpřístupnila základny jednotkám USA. Chávez protestuje. *lidovky.cz*. [online]. říjen 2009. Dostupný z WWW: < http://www.lidovky.cz/kolumbie-zpristupnila-zakladny-jednotkam-usa-chavez-protestuje-phw-/ln_zahranici.asp?c=A091030_163948_ln_zahranici_qqq >.

Mazrui, A. Global apartheid : Between Race And Culture. *The Monitor* [online]. 10 October 2009. Dostupný z WWW: < <http://allafrica.com/stories/200910120423.html> >.

NATO potřebuje v Afghánistánu posily. *iDnes.cz*. [online]. září 2006. Dostupný z WWW: < http://zpravy.idnes.cz/nato-potrebuje-v-afghanistanu-posily-dwb-zpr_nato.asp?c=A060908_130859_zpr_nato_inc >.

Nešpor, M. Globalistická výzva paradigmatu „střetu civilizací“. In *Global Politics : časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*. [online]. 28. října 2002. Dostupný z WWW: < <http://www.globalpolitics.cz/clanky/globalisticka-vyzva> >. ISSN 1213-7685.

Nicklisch, A. "Koalice poslušných" nebo "koalice přesvědčených"? Informační centrum OSN v Praze. [online]. 28. března 2003. Dostupný z WWW: < <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=924> >.

Občanská válka zuří na Srí Lance už přes čtvrt století. *České noviny.cz*. [online]. květen 2009. Dostupný z WWW: < http://magazin.ceskenoviny.cz/zpravy/obcanska-valka-zuri-na-sri-lance-uz-pres-ctvrt-stoleti/377381&id_seznam=177 >.

Peace deal ends Nepal's civil war. *BBC News*. [online]. Nov 2006. Dostupný z WWW: < <http://news.bbc.co.uk/2/hi/6169746.stm> >.

Potyszová, K. Uganda. *Invisible children*. [online]. 2009. Dostupný z WWW: < <http://www.invisiblechildren.cz/history/uganda> > .

Rusko po 10 letech ukončilo konflikt v Čečensku. *ČT24*. [online]. duben 2009. Dostupný z WWW: < <http://www.ct24.cz/svet/51838-rusko-po-10-letech-ukoncilo-konflikt-v-cecensku/> >.

Sarkees, Meredith Reid and Frank Wayman (2010). *Resort to War: 1816 - 2007*. CQ Press. [online]. Dostupný z WWW: < http://www.correlatesofwar.org/COW2%20Data/WarData_NEW/WarList_NEW.html >.

Seidelová, V. Rusko-čečenský konflikt. *E-polis.cz*. [online]. 28. srpen 2006. Dostupný z WWW: < <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/158-rusko-cecensky-konflikt.html> >. ISSN 1801-1438.

Shah, A. Crisis in Chechnya. *Global Issues*. [online]. Sept 2004. Dostupný z WWW: < <http://www.globalissues.org/article/100/crisis-in-chechnya> >.

SIPRI – *Stockholm international peace research institute*. Dostupný z WWW: < <http://www.sipri.org/> >.

Stachoňová, K. *Ačeh, aneb co pálí Indonésii?* Indonésie. [online]. říjen 2008. Dostupný z WWW: < <http://indonesie.stachone.eu/2008/10/aceh-aneb-co-indonesii-pali/> >.

Škochová, M. Indonésie. *E-polis.cz*. [online]. 5. únor 2009. Dostupný z WWW: < <http://www.e-polis.cz/komparace/348-indonesie.html> >. ISSN 1801-1438.

TÉMA: Konflikt v Iráku. *Novinky.cz*. [online]. 21. března 2008. Dostupný z WWW: < <http://www.novinky.cz/specialy/135730-tema-konflikt-v-iraku.html> >.

Vyd'ura, V. Občanská válka v Libérii: Světlo na konci tunelu?. *Global Politics*. [online]. říjen 2003. Dostupný z WWW: < <http://www.globalpolitics.cz/studie/liberie-obcanska-valka> >.

Zapomenuté války: Uganda 20 let trpí bez zájmu světa. *Aktualne.cz*. [online]. 5.7.2008. Dostupný z WWW: < <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=608769> >.

Summary

In 1996 Samuel Huntington published a rather controversial work named *The Clash of Civilizations*. The book came as a reaction to a large amount of critique, which had arisen upon the publication of his article in the *Foreign Affairs* journal three years before. In the work he presented a vision about the future development of the world order. His main conclusion was that the western civilization is predestinated to decline and collapse because of a conflict with the expanding islamic civilization. However, Huntington's work includes more questionable theses.

The main aim of this bachelor thesis is to answer the question whether Huntington's theses in *The Clash of Civilizations* are still valid and up to date. In order to get the answer, we first need to understand these theses. As we said, Huntington's work due to its controversial content opened a large field for critique and discussion. Therefore the second part focuses on this critique and highlights the most questionable theses that are later used for the analysis.

After the presentation of the main ideas of *The Clash of Civilizations* and its critique follows the crucial part of this bachelor thesis – the proving of Huntington's main theses on modern war conflicts all over the world. As the time period we have chosen an interval beginning with the terrorist attack on World Trade Center in New York on September 11, 2001 and ending with the year 2008. Conflicts on which Huntington's theses were tested had been chosen from the most grave conflicts as they are presented in *SIPRI Yearbooks (Stockholm International Peace Research Institute)*. The criterium of their selection had been a death rate during these conflicts and we had chosen a sample of 16. Each of these conflicts is shortly presented with its historical and cultural background and rated by three criteria in order to determine the validity of Huntington's theses. The criteria are as follows: the criterium of presence of parties with different religions in the conflict, the criterium of presence of civilizationally related countries in the conflict and the criterium of the conflict occurring at Huntington's fault lines.

The results of the analysis show that Huntington's theses are not valid in nowadays major conflicts and therefore they are not currently valid themselves. The thesis that conflicts

are mainly based on the clash of religiously different parties was confirmed in 40 % of cases. The two remaining criteria were confirmed in 31 % of cases.

We are aware of the shortcomings of the analysis as it is based on a relatively small sample of conflicts, as well as the fact that the evaluation is only based on three criteria. However, we consider it sufficient for its contribution to the discussion about Huntington's legacy.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled všech konfliktů v ročenkách SIPRI Yearbook 2002-2005 (tabulka)

Příloha č. 2: Přehled všech konfliktů v ročenkách SIPRI 2006-2009 (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Přehled všech konfliktů v ročenkách SIPRI 2002-2005 (tabulka)

	2001	nad 1000 obětí	2002	nad 1000 obětí	2003	nad 1000 obětí	2004	nad 1000 obětí
<i>Afrika</i>								
Alžírsko	1	1	1		1		1	
Angola	1	1	1					
Burundi	1	1	1	1	1		1	
Kongo	1							
Rwanda	1		1				1	
Somálsko	1		1					
Súdán	1	1	1	1	1		1 **	1
Libérie					1	1		
Uganda							1	1
<i>Amerika</i>								
Kolumbie	1	1	1	1	1		1	
Peru	1		1		1		1	
USA *	1	1	1		1		1	
<i>Asie</i>								
Afghánistán	1	1						
Indie (Assam)	1		1					
Indie (Kašmír)	1	1	1	1	1	1	1	1
Indie - Pákistán	1		1		1	1		
Indonésie	1		1		1	1		
Myanmar	1		1		1		1	
Filipíny - 2x	1		1		1		1	
Srí Lanka	1	1	1		1		1	
Pákistán								
Nepál			1	1	1	1	1	1
<i>Evropa</i>								
Rusko	1	1	1	1	1		1	1
<i>Blízký východ</i>								
Írán	1							
Irák	1				1	1	1	1
Izrael	1		1		1		1	
Turecko	1		1		1		1	

* - USA jsou uváděny pro jejich boj proti teroristické síti Al Kajda

** = dva paralelně probíhající konflikty

Příloha č. 2: Přehled všech konfliktů v ročenkách SIPRI 2006-2009 (tabulka)

	2005	nad 1000 obětí	2006	nad 1000 obětí	2007	nad 1000 obětí	2008	nad 1000 obětí
<i>Afrika</i>								
Alžírsko								
Angola								
Burundi	1		1				1	
Kongo								
Rwanda								
Somálsko					1		1	
Súdán	1		1				1	
Libérie								
Uganda	1		1					
<i>Amerika</i>								
Kolumbie	1	1	1		1		1	
Peru	1		1		1		1	
USA *	1		1		1		1	
<i>Asie</i>								
Afghánistán	1	1	1	1	1		1	
Indie (Assam)								
Indie (Kašmír)	1	1	1		1		1	
Indie - Pákistán								
Indonésie								
Myanmar	1		1		1		1	
Filipíny - 2x	1		1		1		1	
Srí Lanka	1		1	1	1		1	
Pákistán							1	
Nepál	1	1	1					
<i>Evropa</i>								
Rusko	1				1			
<i>Blízký východ</i>								
Írán								
Irák	1	1	1	1	1		1	
Izrael	1		1		1		1	
Turecko	1		1		1		1	

* - USA jsou uváděny pro jejich boj proti teroristické síti Al Kajda